

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

TALOUSNÄKEMYKSEN LAAJENTAMINEN MAITOTILOILLA

TEKIJÄ: Outi Räisänen

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala			
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma			
Työn tekijä Outi Räisänen			
Työn nimi Talousnäkemysten laajentaminen maitotiloilla			
Päiväys	12.5.2013	Sivumäärä/Liitteet	37/2
Ohjaajat Hannu Viitala, Pirjo Suhonen ja Petri Kainulainen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Verosuunnittelu- ja Tilitoimisto Esa Piironen			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Liiketoiminnan kannattavuus on perusedellytys myös maataloudessa. Perheyriyksessä isäntä ja emäntä muodostavat vielä nykypäivänäkin ratkaisevan parivaljakon. Maitotilojen määrä on laskenut Suomessa hurjaa vauhtia. Vuonna 2012 maitotiloja oli vajaa 10 000 ja ennusteiden mukaan vuonna 2020 maitotilojen määrä on enää puolet tästä. Lehmien määrän vähentyessä tuotanto keskittyykin yhä suuremmille tiloille ja tämä tuo omat haasteensa kokonaisuuden hallinnalle.</p> <p>Maitotilojen kannattavuudessa on suuria eroja. Syiden löytyminen kannattavuuseroihin on haastavaa, koska kannattavuuteen vaikuttaa monien asioiden summa. Suurilla tiloilla maidontuotannon kiinteät kustannukset ovat pienemmät, joten tilakoko aiheuttaa jo itsessään kannattavuuseroja. Eläinten hyvä hoito on perusedellytys kannattavuudelle, koska vain terve ja hyvinvoiva eläin on tuottava. Rehukustannus on suuri menoerä maitotiloilla. Hyvällä laadukkaalla säilörehulla ostorehukustannuksia saadaan pienennettyä.</p> <p>Maatalousyrittäjällä tulee olla selkeät tavoitteet tilansa kehittämistä ja tavoitteiden täyttymistä tulee myös seurata. Perustan seurannalle muodostaa verokirjanpito, joka tehdään vuosittain. Verokirjanpidon tarkkuus kannattaakin suunnitella siten, että se palvelee maatalouden veroilmoituksen lisäksi myös muuta maatalouden suunnittelua ja seurantaa. Tilinpäätöksestä voidaan helposti laskea erilaisia tunnuslukuja, mutta puuttuukin työväline, minkä avulla tunnuslukujen laskeminen olisi helpompaa ja tuloksia voitaisiin seurata pidemmällä aikavälillä.</p> <p>Toiminnallisen opinnäytetyöni tuloksena syntyi tilinpäätöslaskuri, jonka avulla voidaan laskea helposti tilinpäätöksestä kannattavuuteen ja rahankäyttöön liittyviä tunnuslukuja. Toimeksiantajani tässä työssä on Tilitoimisto- ja verosuunnittelu Esa Piironen Kärsämäeltä. Työssä kuvataan laskurin kehitysvaiheita, testaamista ja valmista laskuria. Laskuria voidaan käyttää tilitoimistolla tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin asiakas tulee käymään toimistolla. Tällöin käydään laskurista saatava tuloste läpi yhdessä asiakkaan kanssa. Näin varmistetaan, että tunnusluvut tulevat ymmärretyksi. Asiakkaan kanssa keskustellaan myös, jos tunnusluvuista ilmenee jotakin hälyttävää. Asiakas saa tulostetun version tunnusluvuista mukaansa, jolloin hän voi perehtyä tunnuslukuihin vielä myöhemmin. Laskurin avulla voidaan seurata viittä vuotta kerrallaan, jolloin nähdään tunnuslukujen kehityksen suunta. Merkittävää on myös se, että tunnusluvut jäävät muistiin. Näin ei ole aiemmin ollut. Tilitoimistolla laskuri säästää aikaa, koska ohjelma laskee tunnusluvut automaattisesti. Laskuria olisi mahdollisuus kehittää tulevaisuudessa esimerkiksi lisäämällä siihen vertailuaineiston tilitoimiston asiakkaista.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>Maidontuotanto, kannattavuus, kirjanpito, tilinpäätöslaskuri</p>			

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Program in Agriculture and Rural Development			
Author Outi Räisänen			
Title of Thesis Expanding the outcome view on dairy farms			
Date	18.4.2013	Pages/Appendices	38/4
Supervisors Hannu Viitala, Pirjo Suhonen ja Petri Kainulainen			
Client Organisation /Partners Accounting and tax planning firm Esa Piironen			
<p>Abstract</p> <p>The profitability of business is a standard requirement, also when it comes to husbandry. In a family business the farmer and the farm hostess form a crucial pair. The number of dairy farms has decreased at a fast speed in Finland. In the year 2012 there were approximately 10 000 dairy farms and in 2020 the number will be only half of that. As the number of cows decreases, the production concentrates on even larger and larger farms. This brings its own challenges to control the entirety.</p> <p>There are major differences in the profitability of dairy farms. Finding the reasons for these differences is challenging because the sum of many matters affects profitability. On large farms, fixed costs are smaller so the size of the farm itself causes differences to the profitability. Taking good care of the animals is a basic requirement for the profitability of the farm because only a healthy and thrifty animal can be productive. The feed cost is a large expense entry on dairy farms. Using high-class silage the purchase feed costs can be made smaller.</p> <p>An agricultural entrepreneur needs to have clear goals for his/her farm and the fulfilling of these goals has to be followed up. The base of this monitoring is formed by tribute accounting which is done annually. The exactness of tribute accounting is useful to plan so that it serves not only the tax return of husbandry - but also other planning and the follow-up of husbandry. From the financial statement can be easily calculated different key figures but what we don't have yet is a tool with whose help the calculation of the key figures would be easier and the results could be analysed over a longer term.</p> <p>This functional thesis resulted in a counter that helps to calculate the figures easily. The client organisation in this thesis is accounting and tax planning firm Esa Piironen from Käräsämäki. This functional thesis describes the developmental phases of the counter, the testing of the counter and the finished counter. The counter can be used in connection with the accounting firm's settlement of accounts at which time the client comes to the office. Then the printout from the counter can be gone through together with the customer. This is to ensure that the figures are understood. Discussion can be had with the customer if the figures show something alarming. The customer receives a printed version of the figures, so that he/she can become familiar with the figures later. The counter can be used to monitor more than five years at a time, so that the development trend of the figures can be seen. Significant is also that the figures remain in the memory. It hasn't been like this before. The accounting firm saves time because the calculator calculates the key figures automatically. The counter should be able to be developed in the future, for example by adding a reference manual of the accounting firm's customers.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Milk production, profitability, accounting, financial statement counter</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MAIDONTUOTANTO SUOMESSA	6
2.1	Maidontuotannon kannattavuus	7
3	MAATALOUDEN TALOUSHALLINTO	10
3.1	Kirjanpito	10
3.2	Maatalouden verotus	12
4	TASE JA TULOSLASKELMASUOSITUS	15
5	MAATALOUDEN TUNNUSLUVUT	16
5.1	Kannattavuuden tunnusluvut	16
5.2	Rahoituksen tunnusluvut	17
5.3	Kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus	18
6	MENETELMÄ	19
7	TUNNUSLUVUT TILINPÄÄTÖKSESTÄ	20
7.1	Käyttökate ja käyttökateprosentti	20
7.2	Velkojen suhde poistopohjaan ja verotettavalla tulolla maksettava velka	21
7.3	Tasapainolaskelma	22
7.4	Suhteellinen velkaantuneisuus	23
7.5	Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä	24
8	TILINPÄÄTÖSLASKURIN KEHITYSTYÖ	26
8.1	Työvaiheiden kuvaus ja laskurin versiot	26
9	TESTAUS	29
9.1	Ensimmäinen testaus	29
9.2	Kehitettävän ohjelman testaus	31
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
11	PÄÄTÄNTÖ	35

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

LIITTEET

Liite 1 Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahan käytön seurannassa – Ohjeet

Liite 2 Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahan käytön seurannassa testaus

1 JOHDANTO

Maidontuotantotiloilla esiintyy kannattavuusongelmia. Tuottajahintojen nousu ei pysy samalla tasolla kustannuksien kanssa. Tuotantokustannukset ovatkin nousseet viime vuosina erityisesti ostorehu-, lannoite- ja polttoainekuluissa. Voi olla kaksi lähes samanlaista maitotilaa, mutta toisella menee hyvin ja toisella huonosti. Olisi tärkeää saada selville, mistä erot johtuvat ja voisiko käytäntöjä siirtää menestyviltä tiloilta muille. Kirjanpito tehdään veroilmoituksen täyttöä varten, mutta miksi sitä ei tehtäisi tarkkuudella, joka palvelisi myös muuta maatalouden seurantaa.

Tilinpäätöksen yhteydessä asiakas ja tilitoimisto käyvät yhdessä läpi vuoden tuloksen. Tilinpäätöksestä saadaan helposti laskettua erilaisia kannattavuuden ja rahankäytön tunnuslukuja. Ongelma on se, että tilitoimistolla ei ole ohjelmaa, joka auttaisi näiden tunnuslukujen selvittämisessä, vaan tunnusluvut lasketaan laskimella ja osin päässälaskuna. Tätä varten teen Microsoft Excelillä ohjelman, jonka avulla tämä työvaihe tulee helpottumaan. Ohjelman avulla voidaan myös osoittaa maatalousyrittäjälle tosiasiat paperilla. Ohjelma on nimeltään Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa. Ohjelma sisältää erilaisia tunnuslukuja, jotka ovat olleet tilitoimiston käytössä jo pitkään. Ohjelmani avulla tämä työ tulee helpottumaan paljon ja tiedot jäävät muistiin tilitoimistolle. Tällöin voidaan seurata kannattavuuden kehittymistä pitkällä tähtäimellä. Ohjelmasta voidaan tulostaa myös asiakkaalle oma kappaleensa, jolloin asioita tulee myös mietittyä myöhemmin. Tilitoimistolla käydään tunnusluvut läpi yhdessä asiakkaan kanssa. Myöhemmin maitotilojen tietoja voidaan vertailla toisiin tiloihin tilitoimiston asiakkaiden kesken.

Toimeksiantajani tässä opinnäytetyössä on Tilitoimisto- ja verosuunnittelu Esa Piironen. Tilitoimistolla on ollut toimintaa vuodesta 1987 ja kohderyhmänä ovat maatilat, metsätilat, ammatinharjoittajat, yhtymät (Ay, Ky) ja osakeyhtiöt. Tilitoimisto on Rauhalan Kievari Oy:n aputoiminimi. Rauhalan Kievari Oy tarjoaa maatilamatkailua rauhallisessa maalaismaisemassa. Esa ja Hilka Piironen lisäksi toimisto työllistää ulkopuolisia työntekijöitä. (Verosuunnittelu- & tilitoimisto Esa Piironen www.sivu.fi.) Tilitoimisto on merkittävä työllistäjä alueellaan ja tilitoimisto onkin hyvin tunnettu ja arvostettu. Maatalouden asiakkaita tilitoimistolla on yli 400. Maatalouden osakeyhtiöitä on tällä hetkellä kuusi, mutta niiden määrä on kasvamassa. Kaikkineen asiakkaita on vajaa 700. Tilitoimistolla on hyvin vahva asema markkinoilla. (Piironen 29.10.2012.)

Työni tavoitteena on parantaa maidontuotannon kannattavuutta, maidontuottajien talousnäkemystä, kehittää tilitoimiston palveluita ja laskurin tuottaminen. Ohjelmaa on tarkoitus käyttää tilitoimistolla tilinpäätöksen yhteydessä, mutta tammi-helmikuun kiire aika aiheuttaa sen käytölle omat haasteensa. Työssä kerrotaan Excel- ohjelman teon lisäksi mm. maidontuotannosta ja sen kannattavuudesta. Koska kirjanpito muodostaa maatalouden taloushallinnon, kirjanpidosta kerrotaan yleisesti ja miten se kannattaa toteuttaa, jotta se palvelee mahdollisimman hyvin maatilan suunnittelua ja seurantaa.

2 MAIDONTUOTANTO SUOMESSA

Suomen lehmät tuottavat vuodessa noin 2,2 miljoonaa litraa maitoa. Se on lehmää kohden noin 7900 litraa. Parempiin tuotoksiin yltävät tuotosseurantaan kuuluvat karjat, jolloin lehmät lypsävät runsaat 8500 litraa. Määrä on lähes tuppaantunut vuoden 1980 jälkeen. Silloin keskituotos oli vain 4450 litraa. (Lappalainen 2012.) Tuottajahintojen vaihtelun vuoksi tilojen kannattavuus voi vaihdella vuodesta riippuen. 2000 luvulla maidosta tuottajille maksettu keskimääräinen perushinta on ollut 33 ja 42 sentin välillä litralta. Vuonna 2011 Valio nosti tuottajille maidosta maksamaa hintaa muutaman kerran vuoden aikana. Kun mukaan lasketaan jälkitili, tuottajan saama tilityshinta oli 44,1 senttiä maitolitralla. Eurooppalaiseen keskitasoon verrattuna tuottajahinta on noin 10 senttiä korkeampi. (Lappalainen 2012.)

Maitotilojen määrä laskee Suomessa huimaa vauhtia. Vuonna 2012 maitotiloja oli jäljellä vajaa 10 000. Ennusteiden mukaan vuonna 2020 maitotilojen määrä on puolet tästä. Tyypillisellä maitotilalla on alle 30 lypsylehmää. Tämän hetken trendi on tilakokojen suuri kasvu. Myös yhteisnavetat ovat yleistymässä. Niitä on Suomessa muutamia kymmeniä. Yhteisnavetoita perustavat tyypillisemmin nuoret ja kouluttautuneet viljelijät. (Miettinen 2012.) Vuonna 2011 yli 100 lehmän navetoita oli yli 170, kun taas vuonna 2012 yli 100 lehmän navettojen määrä nousi jo yli 200 (Vuorisalo 2013.) Lehmien määrän vähentyessä tuotanto on keskittynyt suurille tiloille. Jalostuksen ja paremman ruokinnan vuoksi tarvitaan pienempi joukko lehmiä tuottamaan sama maitomäärä. Tuotannon ollessa tehokkaampaa, on se kilpailukykyisempää. Suomalaiset lehmät ovat varsin terveitä verrattuna keski-eurooppalaisiin lajitovereihin. Suomalaiset lehmät tarvitsevat myös vähemmän lääkintää. Suomalaisen lehmän maidontuotantoa ei lisätä hormoneilla, mutta se on yleistä mm. yhdysvalloissa. (Lappalainen 2012.) Maidon kulutus on pienoisisessa kasvussa. Eniten menee täys-, kevyt- ja luomumaitoa. Täysmaidon kulutus on kasvanut yli 10 prosenttia, kun taas rasvattoman maidon kulutus on vähentynyt. (Lehtonen 2012, 11.)

Tuotosseuranta

Vuonna 2011 keskituotos oli keskimäärin 8854kg. Keskituotos on pysynyt samalla tasolla jo 5 vuotta. Tuotantosseurantakarjojen keskilehmä luku oli vuonna 2011 keskimäärin 30,8 lehmää. Yleisin karjako oli 10–20 lehmän karjat. Eniten lehmiä oli 20–30 kokoluokan karjoissa. Tuotosseurantaan kuului 2001 vuonna 72 % karjoista ja lehmistä 80 %. Suomessa tuotetusta maidosta 84 % oli tuotettu tuotosseurantakarjoissa. Keskituotoksen kasvua rajoittaa suuri nuorten lehmien määrä. Ensikoiden määrä oli 37 % lehmistä ja toisen kerran poikineita 28 %. Suomalaiset lehmät poikivat keskimäärin 2,31 kertaa ja poistuvat noin 5,1 vuoden iässä. Ensikot poikivat Suomessa iäkkäinä, se näkyy alentuneena keski- ja elinikäistuotoksena. (Agronetin [www-sivu](http://www.sivu.fi).) Suomalaistilalla on vuonna 2012 ollut noin 30 lehmää. Maidontuotannosta on luovuttu lähes samaa tahtia kuin edellisenä vuotena. Maidontuottajien määrä on painunut alle 9400 tilaan. Lypsylehmien määrä väheni vuoden aikana noin puoli prosenttia. Keskilehmäluku tilaa kohden kasvoi lähes kahdella. Tuotetun maidon määrän laskeminen on nykyinen suunta. Lehmien tuotostaso on lähtenyt vuonna 2012 lievään laskuun. Keski-tuotosta alentavat poikimavälin kasvu ja ostorehujen kalleus. Poikimarytmiin vaikuttavat vielä edel-

listen kesien tiinehtymisvaikeudet. (Lehtonen 2012, 11.) Lehmien elinikäistuotos kuvataan perinteisesti kokonaiskilomääränä, jonka lehmä on tähän mennessä lypsänyt. Elinikäistuotoksen jakamalla lehmän elinpäivillä, saadaan helposti hahmotettava mittari. Parhaimman tuotoksen elinpäivää kohden saavuttavat 24kk ja 25 kk iässä poikineet eläimet. (Agronetin [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Maidontuotanto Pohjois-Pohjanmaalla

Pohjois-Pohjanmaalla maitotilalta löytyy keskimäärin 28,3 lehmää. Suurimmat maitotilat ovat Raahessa, siellä keskilehmä luku on yli 40. Siikajoella lehmiä oli keskimäärin 35,5, Nivalassa 35,3, Ylivieskassa 35 ja Kärsämäellä 34,9. (ProAgria Oulun [www-sivu](http://www.sivu.fi).) Koko maan tasolla suurimpia maitopitäjiä ovat Kokkola, Kiuruvesi, Nivala, Vieremä, Lapinlahti, Jalasjärvi ja Kauhava. Maidontuotanto on vähentynyt lähes kaikkien ELY-keskuksien alueilla, paitsi Pohjois-Pohjanmaalla tuotanto hieman kasvoi. (Vuorisalo 2012.)

2.1 Maidontuotannon kannattavuus

Maatalousyritysten kannattavuudessa on suuria eroavaisuuksia. Maitotilojen kannattavuuden vaihtelu on pienempää verrattuna muihin tuotantosuuntiin, joten syiden löytäminen kannattavuuseroihin on haastavampaa. Osa kannattavuuseroista johtuu päätuotteiden ja panosten hinnoista sekä tukitasoista. Kannattavuuteen eroja aiheuttaa myös tilan elinkaaren vaihe. Kun tuotantokustannukset suhteutetaan tuotetun maidonmäärään, suuremmilla tiloilla tuotantokustannukset ovat pienemmät. Eli tilakoko jo itsessään aiheuttaa kannattavuuseroja. (Latukka 2010.) Hyvä taloudellinen tulos edellyttää myös, että maatalousyrittäjä hallitsee kaikki eläinten hoidon osa-alueet. Kannattavuus on sitä parempi, mitä parempi on eläinten hyvinvointi. (Metlid, B. 2008.)

Vaihtelu maitotilojen kannattavuudessa johtuu yleensä eroista työtehossa, tuotannon tasoista, ostorehu kustannuksissa, karjan hankinta- ja myyntikustannuksista, maantieteellisestä sijainnista, navetan ja peltojen kustannuksista, pankki- ja rahoituskuluista sekä politiikasta. (Noordhuizen 2012, 196.) Maitotilayrittäjän tulee nähdä tilansa kokonaisuus ja asettaa toiminnalleen järkevät tavoitteet ja johtaa toimintaansa niin, että tavoitteet täyttyvät tulevaisuudessa (Hulsen 2007). Yrittäjältä tulee löytyä kolme erilaista ominaisuutta, jotka ovat keskenään tasapainossa. Nämä pääominaisuudet ovat unelmat, tekemiset ja ajatukset. Nämä päätekijät pitävät sisällään tekijöitä, kuten kykyä päätösten tekoon, asioiden saavuttamista ja inspiraatioita. (Noordhuizen 2012, 280.)

Liiketoiminnan kannattavuus on perustavoite myös maataloudessa. Tuottojen tulee pitkällä aikavälillä kattaa toiminnasta aiheutuvat kustannukset. (Rantala 2010, 42.) Maatalouden perinteet ovat pitkät ja asiat on totuttu hoitamaan tietyillä menetelmillä (Pellinen 2008, 6). Useat yksityistaloutta koskevat ratkaisut periytyvät jo antikin maataloudesta. Osa näistä ajattelutavoista on edelleen voimissaan, mutta osa on muuttunut yhteiskunnan muutoksen myötä. Perheyriyksessä isäntä ja emäntä muodostavat edelleenkin ratkaisevan parivaljakon. Keskinäinen luottamus luo edellytykset yhdessä toimimiselle (Pellinen 2008, 8). Yleensä maatilayritys onkin perheyriys. Yrittäjä ei siis tee tilan päätöksiä itsenäisesti vaan yleensä perheen muutkin jäsenet osallistuvat päätöksiin. Yrittäjän puo-

lisolla ja myös lapsilla onkin tärkeä rooli päätöksien teossa. Maatila on sekä yritys, että myös koti. Työt ja vapaa-aika keskittyvät samaan paikkaan. Tämän vuoksi työajan ja vapaa-ajanvieron raja on hyvin häilyvä. (Kuisma & Kallio 2009, 52–53.) Jotta maatila menestyy, täytyy maatalousyrittäjän olla ammattitaitoinen, motivoitunut ja innostunut työstään. Menestyvällä yrittäjällä tulee olla riskinotto-kykyä ja valmiutta kehittää tilaansa. Yrittäjällä tulee olla myös kykyä tunnistaa omat voimavaransa ja hillitä liian voimakas laajennusinto. Menestyvällä tilalla asuu hyvinvoiva perhe. (Lemetyinen ym. 2004, 41.) Yrittäjäksi ryhtymisen motiivi ja lähtökohta vaikuttaa yrittäjän menestymiseen. Motivaatioon vaikuttaa sekä yrittämisen mielekkyys ja menestymisen todennäköisyys. Yrittäjäksi ryhtymisen motiiveista halu riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen ovat suurimpia. (Heikkilä 2001, 10.)

Menestyminen voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Yrittäjälle voi olla tärkeää, että hän saavuttaa asettamansa päämäärät. Talouden ohella muita menestymiseen liittyviä mittareita voivat olla mm. yrityksen koko ja markkina-asema. Maaseutuyritysten toiminnan taustalta ei ole löydetty vain yhtä tekijää, joka johtaisi menestymiseen. Yleensä kysymys on monien tekijöiden summasta. Yrittäjän omilla toimenpiteillä on yleensä suurempi vaikutus yrityksen menestymiseen, kuin yrityksen ulkopuolisilla tekijöillä. Yrittäjän omalla osaamisella, liiketoiminnan valinnoilla ja käytännön toimenpiteiden onnistumisella on ratkaiseva merkitys menestymiselle. (Heikkilä 2001, 13.) Eläimien hyvä hoito on perusedellytys tilan ja tuotannon kannattavuudelle. Vain eläin joka on terve, on tuottava. Taloudellista kannattavuutta voidaan parantaa mm. karja-ainesta kehittämällä. Tavoitteena on saada kestävä, hedelmällinen ja helppohoitoinen karja. Kun perimä paranee, taloudellisuus paranee ja tuotantokustannukset maitokiloa kohti pienenevät. (Kuisma & Kallio 2009, 60.) Sairaudet aiheuttavat huomattavan osan taloudellisista menetyksistä (Noordhuizen 2012, 196).

KUVA 1. Eläinten hyvä hoito on perusedellytys kannattavuudelle. Valokuva Outi Räisänen 2012

Rehukustannus on suuri kustannuserä maitotiloilla. Rehun määrä ja laatu vaikuttavat todella paljon tilan kannattavuuteen. Keskimäärin 75 % rehusta tuotetaan tilan pelloilla. (Kuisma & Kallio 2009, 61.) Ostorehuilla on suuri vaikutus maidontuotantokustannukseen. Keskimäärin ostorehukustannus on 30 % maitolitrin muuttuvista kustannuksista. Vuositasolla 200 000 litraa meijerimaitoa tuottavalle tilalle ostorehuihin voi mennä jopa 18 000 € enemmän, kuin samankokoisella edullisempaa rehua käyttäneellä. Ostorehunsyöttäminen on kallista, jos sillä ei saavuteta riittävän kovaa maitotuotosta suhteessa ostorehukustannuksiin. Rehut täytyisi myös tilata mahdollisimman suurissa erissä, jolloin säästetään rahtikustannuksessa ja rehun hinnassa. (Agronetin [www-sivu.](http://www.sivu.fi)) Mitä parempi laatuiseempaa säilörehu on, sitä paremmin se maistuu lehmille. Väkirehujen syöttäminen lisää ostorehukustannuksia ja pienentää karkearehujen syönti määrää. Taloudellinen ruokinta saadaan säilörehun syöntikykyä parantamalla. Säilörehun laatuun panostamalla voidaan parantaa maidontuotantoa. (Sirkjärvi 2011, 16–17.) Maidosta maksettava hinta ja tuotantopanoksien hinnat vaihtelevat maailman markkinoiden mukaan, joten maidontuottaja ei voi näihin juuri vaikuttaa. Hintojen vaihtelun pitäisi aiheuttaa nopeita muutoksia omassa toiminnassa. Tätä seuranta kannattaisi tehdä useamman kerran vuodessa. Kun määritellään tarkasti tuotantopanosten ja tuottojen suhde voimassa olevien hintojen mukaan, säästetään oikeissa paikoissa.

KUVA 2. Säilörehun laatuun kannattaa panostaa. Valokuva Outi Räisänen 2012

3 MAATALOUDEN TALOUSHALLINTO

Maatalousyrittäjällä tulisi olla selkeät tavoitteet tilansa kehittämisestä. Tavoitteita tulisi myös seurata, jotta kehittäminen on aktiivista. Perustan seurannalle muodostaa verokirjanpito, joka tehdään vuosittain. (Alanakantti ja Enroth 2003, 62.) Kirjanpito muodostaa maatalouden taloushallinnon. Maatalouden kirjanpidon tarkkuus ja tekotyölii kannattaa suunnitella huolella, jotta se palvelee maatalouden veroilmoituksen lisäksi myös muuta maatilaa suunnittelua ja seuranta. (Enroth 2008, 54.) Verotuksen tarkoituksena on kerätä varoja julkisyhteisöjen rahoittamiseen. Suomessa verovelvollisuus on määritetty yleiseksi tai rajoitetuksi. Yleisesti verovelvollisia ovat henkilöt, jotka asuvat Suomessa, kotimaiset yhteisöt, yhteisetuudet sekä kuolinpesät. Rajoitetusti verovelvollisia ovat henkilöt, jotka eivät ole asuneet verovuonna Suomessa sekä ulkomaalaiset yhteisöt. Arvonlisäverovelvollisia ovat kaikki, jotka harjoittavat liiketoiminnan muodossa tavaraa tai palvelun myyntiä. Verovuosi on yksi kalenterivuosi. Tuloveroa maksetaan kyseisenä verovuonna kertyneistä tuloista. Kirjanpito velvollisen verovuosi voi poiketa kalenterivuodesta, mikäli tilikausi ei ole kalenterivuosi. Silloin verovuosi on se tai ne kaudet jotka päättyvät kalenterivuonna. (Kuisma & Aulikki 2009, 157–158.) Taloushallinto on myös yrityksen tukimuoto, joka pitää sisällään mm. kirjanpidon. Kirjanpidon avulla saadaan selville yrityksen tulos. Taloushallinnon merkitys kasvaa koko ajan, koska yritystoiminnassa onnistunut johtaminen edellyttää myös ammattitaitoista taloushallinnon johtamista. (Tölli 2006, 15.)

3.1 Kirjanpito

Laista ei löydy tarkkoja määritelmiä siihen, mitä on hyvä kirjanpito. Käytännössä hyvä kirjanpito on sitä, että kirjanpitoa tehdään yleisten periaatteiden ja kirjanpitoa koskevien lakien mukaan. Hyvä kirjanpito edellyttää myös huolellisuutta, tarkkuutta ja totuudenmukaisuutta. (Tölli 2006, 35.) Kirjanpidon päätarkoituksena on yritystoiminnan tuloksen selvittäminen (Tomperi 2012, 11). Kirjanpidolla on myös useita muita tehtäviä. Sen avulla selvitetään mm. kannattavuutta. Kirjanpitoa tarvitaan myös tuloksen, investointien sekä rahoituksen suunnitteluun. Sitä käytetään myös budjettien toteutumisen seurantaan. Kirjanpito palvelee erilaisia sisäisen suunnittelun ja laskenta-toimen tarpeita ja se myös antaa tietoa yrityksestä rahoittajille, omistajille ja asiakkaille. (Viitala 2006, 29–31.) Kirjanpitolaissa kerrotaan, kenen täytyy pitää kirjanpitoa. Kaikki liike- tai ammattitoimintaa harjoittavat ovat kirjanpito velvollisia. Liiketoiminnalla tarkoitetaan ansiotarkoituksessa tehtyä toimintaa. Ammattitoiminta on liiketoimintaa suppeampi. (Tomperi, 11.)

Kirjanpidon yhtenä päätehtävänä onkin tuloslaskenta. Kirjanpidon avulla pystytään pitämään erillään yrityksen ja yksityistalouden tulot, menot ja varallisuus. Kirjanpito tarkoittaa yksinkertaisesti tosittien keräämistä ja järjestämistä. Tositteilla olevat tiedot kirjataan tietyn menetelmän mukaan. Tulokseksi saadaan laskelma yrityksen taloudesta. Kokonaisuus muodostuu yrityksen tuotoista, kuluista, omaisuudesta, omista varoista ja veloista. Kirjanpidosta yritys saa tärkeää tietoa yrityksen johtamista varten. (Kuisma & Aulikki 2009, 158.) Tililuettelo on käytössä olevien kirjanpitotilien luettelo. Käytössä olevien tilien määrä riippuu siitä, kuinka tarkka erittely tuloista ja menoista halutaan. Tilin tulee valita vähintään siten, että niistä saadaan tehtyä virallisen tilinpäätöksen tuloslaskelma ja tase.

Lisäksi monet tilinpäätöksen liitetiedot vaativat tiettyjä asioita seurattavaksi omilla tileillään. Lisäksi veroilmoituksen täyttämiseksi tarvitaan kirjanpidosta tietoja, joita on helpointa seurata omilta tileiltään. (Kuisma & Aulikki 2009, 158.) Mikäli kannattavuuslaskentaa halutaan tehdä tarkemmin maatalouden osatoiminnoista tai erikseen esim. eri kasveista, kannattaa kirjanpidossa ottaa käyttöön kustannuspaikka- tai toimintolaskenta. Kustannuspaikkoina tai toimintoina ovat osatoiminnot, joita halutaan seurata tarkemmin. (Enroth 2008, 55.) Kirjanpito on valmis, kun kirjaukset on tehty. Juoksevan kirjanpidon teon tuloksena syntyvät kirjanpitokirjat, jotka ovat päiväkirja ja pääkirja. Päiväkirjassa tositteiden liiketapahtumat esitetään aikajärjestyksessä. Pääkirjassa samat liiketapahtumat esitetään tileittäin järjestettynä. Päivä- ja pääkirjat voidaan tulostaa tai vaihtoehtoisesti säilyttää paperittomasti tallennettuna koneellisilla tietovälineillä. (Kuisma & Aulikki 2009, 158–159.)

Jokaisen tilikauden päätyttyä laaditaan tilinpäätös. Tilinpäätöksestä selviää yrityksen tulos ja varallisuusasema. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot. Tilinpäätös tulee päivätä ja allekirjoittaa. Toimintakertomus on tilinpäätöksen erillinen asiakirja. Sen sisältövaatimukset ovat tarkat ja se on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätöksessä tulee noudattaa suoriteperustetta. Sen mukaan tavaran tai palvelun luovutuspäivämäärä ratkaisee, mille tilikaudelle tulo tai meno tulee kirjata. Laskussa oleva päiväys tai maksuajankohta ei siis ratkaise. Tilinpäätöksestä tulee aina laatia tasekirja sekä tase-erittelyt. (Kuisma & Aulikki 2009, 159). Veroilmoituksen täyttämiseen tiedot saadaan tilinpäätöksestä ja kirjanpidosta. Verotusta varten kirjanpidossa seurataan erilaisia kuluja erikseen mm. palkkoja. Veroilmoitus luovutetaan Verohallituksen lomakkeilla. Maataloudenharjoittaja voi antaa veroilmoituksena myös sähköisesti Verohallituksen julkaisemien sähköisten ilmoituspalveluiden avulla. (Kuisma & Aulikki 2009, 159).

Yhdenkertainen kirjanpito

Maatilayrittäjät voivat pitää yhdenkertaista kirjanpitoa ammatinharjoittajien tapaan. He ovat muistiinpanovellisia, mutta eivät kirjanpitovalloisia. (Kuisma & Aulikki 2009, 158.) Maatilayrittäjä voi tehdä kirjanpitonsa käsin, tietokoneella tai ulkoistaa sen tilitoimiston tehtäväksi. Vaihtoehtoisesti hän voi jättää pelkästään tilinpäätöksen ja veroilmoituksen täyden tilitoimistolle. (Kuisma & Aulikki 2009, 159.)

Kahdenkertainen kirjanpito

Kahdenkertaisessa kirjanpidossa tili on kaksipuolinen asetelma. Sen vasen puoli on debet eli veloitus ja oikeapuoli kredit eli hyvitys. Jokaisella tilillä on nimi ja sille kirjattavat tapahtumat ovat sisällöltään aina samoja. Vain erityisestä syystä voidaan tilin sisältöä muuttaa. Tositteen rahamäärä kirjataan vähintään kahdelle tilille, toisen tilin debet puolelle ja toisen tilin kredit puolelle. Kassatilin rahan li säys kirjataan debet puolelle ja kassan vähennys kirjataan kredit puolelle. Tilin saldo muodostuu tilille kirjattujen debet- ja kreditvientien erotuksesta. Kahdenkertainen kirjanpito antaa enemmän informaatiota yrityksen toiminnasta. (Kuisma & Aulikki 2009, 158.)

3.2 Maatalouden verotus

Maatilalla tarkoitetaan maa- tai metsätalouden harjoittajaa, joka on itsenäinen taloudellinen yksikkö. Maatalouden verotus perustuu todellisiin tuloihin ja menoihin. Tuloista ja menoista tulee pitää muistiinpanokirjaa. Verotuskirjanpidosta tulee käydä selville maataloudesta saadut tulot ja siihen liittyvät menot. Maatalouden puhdas tulo on veronalaisten tulojen ja menojen välinen erotus. (Tomperi 2009, 163.) Maatilatalouden harjoittajan ei tarvitse pitää kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa, mutta verotusta varten tulee merkitä muistiin maatilataloudesta saadut tulot ja aiheutuneet menot. (Tomperi 2012, 12.) Maatalouden kirjanpito tehdään kassaperiaatteella, eli kirjaukset tehdään, kun raha vaihtaa omistajaa. Menot ja tulot kirjataan sille päivälle, jolloin maksu tapahtuu. Maatalousyrittäjä saa tuloja myydessään tuotteitaan, kuten maitoa, teuraseläimiä, viljaa tai muita maatalouden tuotteita. Myynnit aiheuttavat tulokirjauksia, jotka kirjataan arvonlisäverokannan mukaan tileittäin. (Kuisma & Aulikki 2009, 159–160.)

Maatalouden tulonhankkimiseen liittyvät menot ovat vähennyskelpoisia. Näitä ovat mm. maatalouden palkat ja henkilösivukulut. Maatalouden kotieläinmenot, siemenmenot, väkilannoitteet, nautakarjanrehut, maatalouden poltto- ja voiteluaineet, sähkö, maatalouden vuokrat ovat vähennyskelpoisia. Maatalouden rakennusten koneiden ja kaluston, maatalouden laitteiden ja salaojien hankintamenojen poistot ovat vähennyskelpoisia. Jos menot kohdistuvat verovelvollisen asuntoon tai yksityistalouteen eivät menot ole vähennyskelpoisia. Verovelvollisen puolison tai alle 14-vuotiaan lapsen palkat ovat vähennyskeltottomia. Verovelvollisen myydessä olennaisen osan kotieläimistään verovuotena, saatu tulo voidaan jaksottaa verovuoden lisäksi kahdelle seuraavalle vuodelle. Myös kotieläinten hankintamenot voidaan jaksottaa kolmelle verovuodelle. (Tomperi 2009, 163–164.) Jos menot kohdistuvat sekä maatalouteen että yksityistalouteen on vähennyskelpoista vain maatalouteen kohdistuva osuus. Tällaisia menoeriä voivat olla mm. polttoaineet, sähkö, vesi- ja jätevesimaksut, kiinteistöverot, nuohousmaksut, tiemaksut, puhelinmenot, vakuutusmaksut, rakennusten kunnossapito ja palkkausmenot. Mikäli kysymys on arvonlisäverollisesta menosta, yksityiskäytön osuus arvonlisäverosta tulee poistaa vähennettävistä arvonlisäveroista. (Kuisma & Aulikki 2009, 160.)

Veronalaisena tulona maataloudessa pidetään rahana tai rahanarvoisena etuutena saatua tuloa. Tällaisia ovat mm. Maatalous- ja puutarhatuotteiden myynti, kotieläintuotteiden myyntitulot, maatalouteen kuuluvan omaisuuden vuokraus tulot ja maatalouden avustukset ja korvaukset. Myös vakuutus- ja vahingonkorvaukset ovat veronalaisia. Maatalouden veronalaisiin tuloihin kuuluu myös omaisuuden tuottamat korot ja 70 % tällaisen omaisuuden osinkotuotoista. Mikäli maatalouden harjoittaja on osakeyhtiö, veronalaista tästä osingosta on 15 %. (Tomperi 2009, 163.) Myyntitulot koneista, kalustosta ja laitteista on veronalaista. Niiden tuloutus tapahtuu menojäännöksen vähennyksenä. Maatalouden rakennuksesta, rakennelmasta tai sen osasta saadut luovutushinnat ja korvaukset ovat veronalaista. Maatilan tai sen osan luovutuksen yhteydessä myös rakennuksien tulot verotetaan tuloverolain mukaisina myyntivoittoina. Valtion myöntämät maanparannusavustukset ovat verovapaita. (Tomperi 2009, 163.)

Poistot

Rakennukset, irtaimisto ja salaojien hankintamenot vähennetään poistoina, koska niitä käytetään toiminnassa useita vuosia. Näistä aiheutuvat menot ovat pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankintamenoja. Hankintamenot jaetaan kustannuksiksi useiden vuosien osalle. Jakaminen tapahtuu poistojen avulla. Näiden arvosta poistetaan osa vuosittain. Vuotuisten poistojen enimmäismäärät vaihtelevat 6-25 prosenttiin. (Kuisma & Kallio 2009, 165.) Maatalouden asuinrakennuksien poistamaton hankintameno vähennetään enintään 6 prosentin vuotuisena jäännösarvopoistona. Poistoja ei saa kuitenkaan tehdä omasta asunnosta tai yksityiskäytössä olevasta rakennuksesta. Tuotantorakennuksien maksimi poisto on 10 prosenttia. Rakennelmien poisto on maksimissaan 20 prosenttia. Vesistön pilaantumisen ja ympäristön saastumisen ehkäisyyn hankittujen rakennelmien poisto on maksimissaan 25 prosenttia. Tällaisia rakennelmia ovat lantalat ja lietesäiliöt. Rakennusten ja rakennelmien maksimissaan 1000 euron suuruinen poistamaton hankintameno vähennetään kertapoistona. Täysin poistettuun rakennukseen voidaan kohdistaa vuosimenoja, jos rakennus on edelleen tuotantokäytössä. Peruskorjattaessa kokonaan poistettua rakennusta tai rakennelmaa, menot kerryttävät poistamatonta hankintamenoa. Rakennus, joka on poistettu kokonaan, ei vaikuta nettovarallisuuteen ja siihen ei kohdisteta kiinteistöveroa. (Kuisma & Kallio 2009, 166.)

Menojäännös on käyttöönotettujen koneiden, kaluston ja laitteiden poistamattomien hankintamenojen summa, josta on vähennetty koneiden myyntitulot, vahingon- ja vakuutuskorvaukset tai muut korvaukset ja avustukset. Jos luovutushinnat ovat menojäännöstä suuremmat, ylimenevä osuus tuloutetaan suoraan maatalouden veronalaisena tulona. Koneiden ja kaluston menojäännöksestä tehtävä poisto voi olla maksimissaan 25 prosenttia. Jos koneiden ja kaluston käypien arvojen yhteismäärä on tuhoutumisen tai vahingoittumisen ym. arvonalenemisen vuoksi menojäännöksestä pienempi, saadaan tehdä lisäpoisto, jonka avulla menojäännöksen arvo saadaan vastaamaan käypien arvojen yhteismäärää. (Kuisma & Kallio 200, 167.) Vuoden 1982 jälkeen tehtyjen salaojien poisto on enintään 20 prosenttia. Ennen tätä vuotta tehtyjen salaojien sekä siltojen ja patojen poisto on maksimissaan 10 prosenttia poistamattomasta hankintamenosta. Ympäristöinvestoinnin poistoon 25 prosenttia. (Kuisma & Kallio, 167.)

Tasausvaraus

Tasausvaraus on maatalousyrittäjän mahdollisuus tasata eri verovuosien verotettavaa tuloa. Jos tuloja on jonakin vuonna epätavallisen paljon ja ansiotulojen veroprosentti kohoaisi korkealle, voi yrittäjä tehdä tasausvarauksen. Se tarkoittaa menojen siirtoa kyseiselle verovuodelle tasausvarauksen avulla. (Kuisma & Kallio 2009, 184.) Maatalouden puhtaasta tulosta verovelvollinen pystyy vähentämään veroilmoituksessa tekemänsä tasausvarauksen. Tasausvarauksen suuruus on maksimissaan 40 prosenttia maatalouden puhtaasta tulosta ennen varauksen vähennystä, mutta korkeintaan 13 500 €. Alle 800 € tasausvarausta ei saa tehdä. Tasausvaraus luetaan maatalouden veronalaiseksi tuloksi tai käytetään omaisuuden hankinta- ja perusparannusmenojen kattamiseen kolmen vuoden aikana tasausvarauksen teon jälkeen. Tasausvarauksen avulla katettu meno tai sen osa ei ole vähennyskelpoinen, koska verovähennyksen on saanut tehdä silloin, kun varaus on tehty. (Tomperi 2009, 164.)

Kone tai laite tulee olla hankittu verovuoden aikana. Kone katsotaan hankituksi, kun siitä on tehty ostosopimus. Rakennus- tai salaojitustyö tulee olla aloitettuna tai valmistunut verovuonna. Tasausvaraus voidaan purkaa myös osittain investointeihin ja ilmoittamalla loppuosan tulona. Varauksen saa purkaa myös osissa, jolloin mm. kolmasosa tai puolet puretaan verovuonna ja loput myöhemmin. Varauksen purkamisessa tulee huomioida varauksen vaikutus nettovarallisuuteen. Jos yrittäjä haluaa kasvattaa nettovarallisuutta, varaus kannattaa käyttää salaojitukseen, maatalouden asuinrakennukseen tai maatilamatkailussa käytettäviin asuinrakennuksiin. Nämä kohteet otetaan huomioon nettovarallisuutena menojäännöksestä riippumatta. (Kuisma & Kallio 2009, 184.)

Pääomatulo ja ansiotulo

Maatalouden tulo jaetaan verotuksessa pääoma- ja ansiotuloksi maatalouden nettovarallisuuden avulla. Pääomatulon määrä perustuu maatalouden edellisen vuoden nettovarallisuuteen. Verovuoden pääomatulo lasketaan edellisen vuoden päättyessä olleen nettovarallisuuden avulla. Nettovarallisuus löytyy edellisen vuoden verotuspäätöksestä. Siihen lisätään vielä 30 prosenttia verovuonna maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Nettovarallisuuteen lasketaan maatalouden tuotantorakennukset ja maatalouskoneet ja kalusto menojäännösarvon mukaan. Maatalouden osakkeet sekä osuuskuntien osuudet arvostetaan varallisuusverotusarvoon. Osuuskunnan osuusmaksusta maksumaton osuus huomioidaan maatalouden velkana. Maatalouden nettovarallisuuteen huomioidaan myös työntekijöiden asuinrakennukset, vuokrattavat asuinrakennukset, toimistorakennus ja maatilamatkailukäytössä olevat rakennukset. Nämä rakennukset arvostetaan jälleenhankinta-arvojen perusteella varallisuusverotusarvoon, ei menojäännökseen. Maatalouden nettovaroihin luetaan myös maitokiintiö. Se arvostetaan verovuoden lopun käypänä arvona. Nettovarallisuuteen ei lueta eläimiä, varastoja, omaa asuinrakennusta ja metsäomaisuutta. (Kuisma & Kallio 2009, 162.) Maatalousyrittäjä voi valita määritetääkö pääomatulon osuus 20 prosentin tai 10 prosentin mukaan. (Kuisma & Kallio 2009, 162–163.) Halutessaan hän voi valita myös 0 prosenttia nettovarallisuudesta. (Verohallinnon www-sivu.) Yleensä pääomatulo määritetään siten, että pääomatuloksi luetaan määrä, joka vastaa 20 prosentin tuottoa nettovarallisuuteen. Tämän ylittävä osa tulosta on ansiotuloa. Yrittäjä voi joka vuosi laskea ja valita hänelle edullisemman vaihtoehdon. Pääomatulo jaetaan puolisoiden kesken puoliksi tai ilmoitettujen osuuksien mukaan. (Kuisma & Kallio 2009, 162–163.)

4 TASE JA TULOSLASKELMASUOSITUS

Tase kertoo varallisuusaseman tarkasteluhetkellä (Viitala 2006, 34). Tavallisesti se on kuukauden tai vuoden viimeinen päivä. Tase on tili kirjanpidossa, mikä kertoo, mistä varat on hankittu ja mihin varat on sijoitettu (Kuisma & Kallio 2009, 42.) Tasejatkuvuus tarkoittaa sitä, että edellisen kauden päättävä tase on seuraavan tilikauden alkava tase. Tase on kaksipuolinen laskelma varoista ja veloista. Taseen vastaavaa puolella on yrityksen varat ja vastattavaa puolella velat. Varat jakautuvat käyttötarkoituksen perusteella käyttöomaisuuteen, vaihto-omaisuuteen ja rahoitusomaisuuteen. Velat jakautuvat lyhyt aikaisiin velkoihin (alle 12 kk), pitkä aikaisiin velkoihin (yli 12 kk) ja omaan pääomaan, joka voitaisiin nimetä veloiksi omistajalle. (Viitala 2006, 34.) Maatalouden harjoittajan ja maataloutta harjoittavan verotusryhmän ei tarvitse tehdä verotusta varten varsinaista tasetta. Maatalouden veroilmoituksella tehdään maatalouden varoista laskelma, joka perustuu lakiin. Lain perusteella huomioon otetaan maatalousmaa, tuotantorakennukset, maatilamatkailun lomamökit ja vuokrattavat asuinrakennukset, maatalouskoneet ja kalusto, maatalouteen kuuluvien osakkeiden ja osuuksien, tuotanto-oikeuksien sekä muut lain mukaan maatalouden varoihin kuuluvat arvot. Maatalouden veroilmoituksessa maatalouden varojen määrä ei sovellu suoraan kannattavuuslaskentaan. Jos halutaan laskea varsinaisia kannattavuuden tunnuslukuja, tarvitaan taselaskelmat. Taseen avulla pystytään laskemaan tuotantoon sitoutuneen pääoman määrä ja varastonmuutokset. Näitä tietoja tarvitaan taloustilannetta kuvaavien tunnuslukujen laskennassa. Kannattavuuden tunnuslukuja voidaan laskea vain huomioimalla varaston muutokset. (Enroth 2008, 55.) Taseen erittelytarkkuus suunnitellaan tilakohtaisten tarpeiden mukaan. Oman pääoman määrä saadaan vähentämällä taseen loppusummasta (vastaava yhteensä) vieraan pääoman määrä. Maatiloilla ei normaalisti eritellä omaa pääomaa. (Enroth 2008, 55).

Tuloslaskelma kertoo yrityksen tilikauden tuloksen. Tulos voi olla voittoa tai tappiota. Tuloslaskelmasta myös selviää, miten tulos on muodostunut. (Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Martikainen, T. & Virtanen, K. 2000, 24.) Tuloslaskelma on laskelma tuloista ja menoista koko tilikaudelta (Viitala 2006, 33). Suositus maatalouden oikaistuksi tuloslaskelmaksi sopii erityisesti maatalousyrittäjille, jotka tekevät kirjanpidon maksuperusteisesti ja haluavat selvittää kannattavuuden tunnuslukuja. Kun maataloudessa tulot ja menot kirjataan maksuperusteen mukaan, tuloslaskelmassa mukana ovat myös myynti- ja tukisaamisten muutos sekä myös ennakkomaksujen ja ostovelkojen muutos. Suoriteperusteisen kirjanpidon tuloslaskelmaan ei tarvita näitä eriä. Suurin osa tuloslaskelmaan tarvittavista tiedoista saadaan kirjanpidosta. Varastonmuutos ja poistot perustuvat tasetietoihin. Yrittäjäperheen oman työn palkkavaatimus perustuu laskelmaan tai arvioituun työmäärään. (Enroth 2008, 60.) Maatalouden liikevaihtoon otetaan huomioon toiminnan tulojen lisäksi myös maatalouden tuet, koska ne ovat merkittävä osa maatalouden tuloista. Investointiavustukset otetaan huomioon maatalon omia investointikustannuksia vähentävänä tekijänä. (Enroth 2008, 60.)

5 MAATALOUDEN TUNNUSLUVUT

Maatalousyrittäjän tulee seurata tilansa tapahtumia, silloin hän voi parantaa toimintaansa. Parantaminen tarkoittaa tässä tilanteessa olemassa olevien työtehtävien ja prosessien suorittamista nopeammin, helpommin, edullisemmin, yksinkertaisemmin tai paremmilla tuloksilla. Yritysjohtamisen nyrkkisääntönä voidaan pitää, että 20 prosenttia työpanoksesta synnyttää 80 prosenttia tuloksesta. Maitotiloilla tuotostasot vaihtelevat ja siihen vaikuttavat työntekijät, navetta, rehustus ja lehmät. Kullakin tilalla tulee löytää optimaalinen tilanne tuotostasossa. Se vaatii laskentaa, huomioiden yrityksen kokonaisuus. Myös maatilayrityksellä tulee olla yleiset tavoitteet sekä eri osa-alueiden tavoitteita. Yrittäjän kannattaakin kirjata itselleen tavoitteet ylös ja pyrkiä saavuttamaan ne. Ilman tavoitteita ei voi ohjata prosesseja tai tarkastella tuloksia. (Hulsen 2009, 38–39.)

Maatilayrityksen taloudellisten tulospittareiden tulee olla mahdollisimman vertailukelpoisia eri vuosien, yritysten ja toimialojen välillä. Yritystoiminnan tulee olla riittävän laajaa, jotta se on kehittämiskelpoista ja kiinnostavaa. Yritystoiminnasta tulee jäädä tuloa elättääkseen yrittäjän. Menestyvällä yrityksellä liikevaihto ja tulos kasvavat. Kasvu antaa mahdollisuuksia yrittäjälle panostaa mm. tuotannon kehittämiseen, joka taas luo pohjaa tulevaisuuden menestymiselle. Taloustietojen lähtökohdana on verokirjanpito. Siinä kannattaakin käyttää mahdollisimman tarkkaa tilierittelyä. Tällöin tiedetään, mistä tulot ja menot muodostuvat. (Agronetin [www-sivu](http://www.sivu.fi).) Maatalousyrityksen tunnusluvuiksi on koottu keskeisiä yleisen yritystoiminnan tunnuslukuja ja perinteisiä maatalouden tunnuslukuja. Näitä lukuja käytetään nykyisissä maatalouden taloudenseurantajärjestelmissä, kuten kannattavuuskirjanpidossa. Koska maataloudenharjoittajat tekevät puolisonsa kanssa yleensä suurimman osan maatalon töistä, mutta eivät maksa verotuksessa huomioon otettavaa palkkaa itselleen tai puolisolleen, tunnuslukujen laskennassa yrittäjäperheen palkkavaatimus on tärkeässä roolissa. Tämän vuoksi maataloudessa on käytössä palkkavaatimukseen ja yrittäjän tuloihin liittyviä tunnuslukuja, kuten yrittäjätulo, kannattavuuskerroin ja työtuntiansio. Nämä eivät ole käytössä yleisen yritystoiminnan tunnusluvuissa. (Pellinen & Enroth 2008, 67.)

5.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Kannattavuuden tunnusluvut jaetaan euromääräisiin ja suhteellisiin tunnuslukuihin. Euromääräisiä tunnuslukuja ovat esim. Nettotulos, yrittäjänvoitto ja yrittäjätulo. Ne kertovat kannattavuudesta euroissa. Suhteellisia tunnuslukuja ovat esim. Oman pääoman tuotto-prosentti, kannattavuuskerroin ja työtuntiansio. Ne kertovat, miten paljon euroja on saatu suhteessa tuotantoon sitoutuneeseen pääomaan. Kannattavuutta arvioidessa olisi hyvä käyttää useampaa, kuin yhtä tunnuslukua, jotta saada selville kuinka hyvä kannattavuus on verrattuna sitoutuneeseen pääomaan ja onko saatu tarpeeksi euroja yrittäjäperheen toimeentuloa turvaamaan. Esimerkiksi maitotilalla yrittäjäperhe voi saada eläimistään tarpeeksi yrittäjätuloa suuren työmäärän ansiosta, vaikka suhteelliset kannattavuuden tunnusluvut olisivat heikkoja. Usein viljatilalla voi kannattavuuden tunnusluvut olla paremmat, kuin maitotilallisella, mutta viljatilallinen joutuu turvautumaan tilan ulkopuoliseen työhön elättääkseen perheensä. Tämä johtuu siitä, että euromääräinen yrittäjätulo jää niin pieneksi. Maatilojen talousseurannassa suosituimpia kannattavuuden tunnuslukuja ovat kannattavuuskerroin, yrittäjätulo,

työtuntiansio, oman pääoman tuotto- % ja kokonaispääoman tuotto- %. (Pellinen & Enroth 2008, 68.)

Kannattavuuskerroin saadaan selville jakamalla maataloustulo yrittäjäperheen palkka- ja korkovaatimuksella. Kannattavuuskertoimen ollessa 1,00 kokonaistuotot riittävät kustannuksien kattamiseen. Kannattavuuskerroin soveltuu hyvin vuosien, kokoluokkien ja tuotantosuuntien vertailuun. Tuntipalkkavaatimus- ja korkovaatimusprosentti kerrottaessa kannattavuuskertoimella, saadaan työtuntiansio sekä pääomantuottoprosentti selville. Suomen kannattavuuskerroin vuonna 2009 oli 0,42, kun taas euroopan keskiarvo on ollut 0,50. Samaisena vuotena työtuntiansio Suomessa oli 3,5 €, kun taas euroopan keskiarvo oli 1,3 €. Pääomantuotto prosentti oli Suomessa -5,6 ja euroopan keskiarvo oli -1,4. Pääomantuottoprosentti tarkoittaa sitä, että omalle pääomalle korvaukseksi jäänyt oman pääoman tuotto suhteutetaan oman pääoman määrään. (MTT:n Taloustohtori [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Kannattavuus kuvaa taloudellista tulosta liiketoiminnasta. Kannattavuus on myös jatkuvan liiketoiminnan perusedellytys. Sitä voidaan mitata absoluuttisesti tai suhteellisesti. Absoluuttista kannattavuutta mitataan liiketoiminnan tuottojen ja kulujen erotuksena, jota kutsutaan voitoksi. Suhteellinen kannattavuus kuvailee voiton suhdetta yritykseen sijoitettuun pääomaan verrattuna. (Korhonen, Kujama, Paanala, Rajalahti ja Toivio 2011, 60.) Maatilayrityksessä on tärkeää erottaa oman työpanoksen ja oman pääomapanoksen osuus tuotoista. Maatilojen talouden tuloksia vertaillaessa omalle työ- ja pääomapanokselle asetetaan tietyt yksikköarvot vertailukelpoisuuden varmistamiseksi. Näitä yksikköarvoja kutsutaan yrittäjäperheen palkkavaatimukseksi ja oman pääoman korkovaatimukseksi. (Agronetin [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

5.2 Rahoituksen tunnusluvut

Rahoituksen tunnuslukujen tehtävänä on kuvailla yrityksen vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus sekä käyttöpääoma ja sen kiertoaika kuvaavat pääomarakennetta. *Quick ratio*, *Current ratio*, vieraanpääoman takaisinmaksuaika sekä lainojen hoitokate kuvailevat rahoituksen riittävyyttä (kaaviot 1 ja 2). Sitä paremmat edellytykset yrityksellä on saada rahoitusta, mitä parempi omavaraisuusaste on. Omavaraisuusasteen ollessa huono, lisärahoituksen saaminen on vaikeampaa ja korkokin todennäköisesti suurempi. (Enroth 2008, 80.)

Quick ratio =

Rahoitusomaisuus (Lyhytaikaiset saamiset + rahat ja rahoitusarvopaperit)
 Lyhytaikainen vieras pääoma – saadut ennakot

KAAVIO 1. Quick ratio kertoo yrityksen mahdollisuuksista selviytyä lyhytaikaisista veloistaan pelkällä rahoitusomaisuudella (Kuisma & Kallio 2009, 83.)

Current ratio =

$$\frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

KAAVIO 2. Curren ratio kuvaa yrityksen maksuvalmiutta (Kuisma & Kallio 2009, 83.)

5.3 Kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus

Talouden suunnittelun ja seurannan perusasioita ovat kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna näiden asioiden tulee olla tasapainossa. (Enroth 2003, 63.) Yrityksen kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakaavaraisuuden tulee olla kunnossa, jotta yritystoiminta on taloudellisesti hyvällä pohjalla. Tilapäisesti yhdellä osa-alueella voi olla tilapäisiä ongelmia, mutta ongelmiin tulee saada ratkaisu pian. Ongelma yhdellä osa-alueella voi aiheuttaa ongelmia myös muille osa-alueille. Huono maksuvalmius lisää rahoituskustannuksia ja heikentää kannattavuutta. Rahoitusongelmien vuoksi koko yritystoiminta saatetaan joutua lopettamaan. Huono vakavaraisuus huonontaa riskinsietokykyä ja rahoituksen saantimahdollisuuksia. Se myös nostaa rahoituskuluja ja heikentää kannattavuutta. (Heikkilä 2001, 87.)

Maksuvalmius tarkoittaa sitä, että laskut pystytään maksamaan ajallaan sekä rahaa riittää tarvikkeiden hankintaan silloin, kun ne ovat edullisimpia. Kannattavuus kuvailee yrityksen taloudellista tulosta. Kannattavuutta voidaan arvioida esimerkiksi sillä, miten maatalouden tulos riittää omaan palkkaan ja korvauksen sijoitetulle pääomalle. (Enroth 2003, 63.) Kannattavuus tarkoittaa sitä, että yritys tekee voittoa. Voitto syntyy, kun myyntituotot ovat kustannuksia suuremmat. Voitto on myös korkoa omistajansa sijoittamalle pääomalle. Tuloslaskelman avulla nähdään tekeekö yritys voittoa vai tappiota. Tuloslaskelma kertoo yrityksen tuloksen valitulta ajanjaksolta. Yleensä se on kuukausi, kolme kuukautta, puoli vuotta tai vuosi. Maksuvalmius saadaan selville yrityksen taseesta yleensä suhdelukuna Current ratio. (Kuisma & Kallio 2009, 42.) Vakavaraisuutta arvioidaan omanpääoman ja velkojen määrän perusteella. (Enroth 2003, 63.) Vakavaraisuus tarkoittaa sitä, että yrityksen velkamäärä (Vieras pääoma) on mahdollisimman pieni. Vakavaraisuusaste/omavaraisuus esitetään suhdelukuna, missä oman pääoman osuutta vertaillaan yrityksen taseen loppusummaan. (Kuisma & Kallio 2009, 42.) Kun halutaan selvittää millä tolalla yrityksen kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus ovat, tarvitaan laskelmia. Kirjanpitolainsäädäntö ja verottaja vaativat kirjanpidon pitämistä ja laskelmien laatimista. (Heikkilä 2001, 87.)

Kirjanpidon, taseen ja tuloslaskelman lisäksi kannattaa laskea tunnuslukuja toiminnan kannattavuudesta ja taloudesta. Myös toiminnan suunnittelua varten tarvitaan investointi-, rahoitus- ja tulossuunnitelmia. Kirjanpitolainsäädäntö antaa minimi-tarkkuuden taseelle ja tuloslaskelmalle, mutta suunnitelmalaskelmissa ei ole määritelty vastaavaa minimitasoa. Suunnitelmalaskelmien tarkkuus määräytyy yrittäjän tarpeen mukaan. Kuitenkin lainaa tai avustusta haettaessa vaaditaan suunniteltua toimintaa kuvaavia laskelmia, joissa tulee olla riittävän tarkka erittely asian havainnollistamiseksi. (Heikkilä 2001, 87.)

6 MENETELMÄ

Toiminnallista opinnäytetyötä kutsutaan myös työelämän kehittämistyöksi. Se tavoittelee ammatillisessa kentässä mm. käytännön toiminnan kehittämistä, ohjeistamista, järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallisella opinnäytetyöllä on yleensä toimeksiantaja. Toteutustapana voi olla esimerkiksi kirja, opas, cd-rom, messuosasto, näyttely, kehittämissuunnitelma yms. Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu kahdesta osasta, jotka ovat toiminnallinen osuus (Produkti) ja opinnäytetyöraportti. Tuotoksen tulee pohjautua ammattiteoriaan. Toiminnallisen opinnäytetyön tulee sisältää teoreettinen viitekehysosuus. Tutkiva ote toiminnallisessa työssä näkyy teoreettisen lähestymistavan valintana, joka on perusteltu. Valintoihin ja ratkaisuihin opinnäytetyössä tulee suhtautua pohtivasti ja kriittisesti. Teoreettinen osuus ohjaa työn tietoperustaa ja viitekehystä. (Virtuaali ammattikorkeakoulu www.sivu.fi.) Opinnäytetyölläni on toimeksiantajana Verosuunnittelu ja Tilitoimisto Esa Piironen. Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden tavoitteena onkin tehdä tilitoimiston käyttöön toimivan Excel- ohjelma, joka on nimeltään: Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahan käytön seurannassa. Nimi kuvaa mielestäni hyvin Excel- ohjelman käyttötarkoitusta. Lisäksi teen ohjelmaan yksityiskohdalliset käyttöohjeet (Liite 1), joiden avulla ohjelmaa on helppo käyttää. Ohjelmaa olisi tarkoitus käyttää tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin asiakas on paikalla. Sovelluksesta voidaan tulostaa yrityksen kannattavuuteen ja rahankäyttöön liittyviä laskelmia, jotka tulostetaan asiakkaalle. Tulokset käydään läpi yhdessä asiakkaan kanssa, jolloin varmistetaan, että asiat tulevat ymmärretyksi. Tulosten kääntöpuolelle tulevat myös tunnuslukujen selitykset, joiden avulla asiakas voi tarkastella tunnuslukuja myös myöhemmin. Ongelmaksi tässä muodostuu se, että tilitoimistolla on tammi-helmikuussa kiireaika maatalouden tilinpäätöksien kanssa. Lisäksi normaalit kuukausikirjanpidot tulee tehdä, joten voi olla, että Excel- ohjelmani käytölle ei riitä aika ainakaan kaikkien asiakkaiden kohdalla. Mielestäni Excel- ohjelmaa voi käyttää myös kiireettömämpänä aikana. Sovelluksella voidaan vertailla useampaa vuotta, jolloin nähdään kehityksen suunta.

7 TUNNUSLUVUT TILINPÄÄTÖKSESTÄ

7.1 Käyttökate ja käyttökateprosentti

Käyttökate kertoo, kuinka paljon yritystoiminnasta jää tuloja korkojen ja poistojen hoitoon sekä mahdolliseksi voitoksi. Käyttökateprosentti lasketaan käyttökateen ja myyntitulojen suhteen mukaan. Käyttökateprosentti on todella toimialakohtainen tunnusluku. Mitä enemmän yritystoiminta vaatii investointeja suhteessa liikevaihtoon, sitä suurempi tulisi käyttökateen olla. Maatilojen liikevaihto jää yleensä pieneksi sijoitettuun pääomamäärään nähden, täytyy käyttökateen olla suhteellisen suuri. Kun vertaillaan eri maatilojen käyttökatteita toisiinsa, tulee ottaa huomioon vuokrapellon, vuokrakoneiden ja vuokarakennuksien käyttö. Paljon vuokrausta käyttävällä tilalla vuokrausmenot sisältyvät maatalouden menoihin jolloin käyttökate jää pieneksi. Tilalla, jossa käytetään pelkästään omia tuotantovälineitä, suurin osa pellon, koneiden ja rakennusten kustannuksista on käytännössä poistoja ja pääomankorkovaatimusta, jotka otetaan huomioon tulossuunnitelmassa käyttökateen jälkeen. Näillä tiloilla täytyy päästä suurempaan käyttökatteeseen, kuin paljon vuokrausta käyttävillä tiloilla. (Pellinen & Enroth 2008, 69.) Käyttökate ei käytetä virallisen tuloslaskelman välitulokseksi. Oikaistussa tuloslaskelmassa käyttökate saadaan lisäämällä liiketulokseen sitä ennen tuloslaskelmassa olevat poistot ja arvonalennukset. (Korhonen, Kujama, Paanala, Rajalahti & Toivio 2011, 60.) Käyttökateprosentille ei ole yleistä tavoitearvoa, koska käyttökatearvoa arvioitaessa on toimialan lisäksi otettava huomioon aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistovaatimukset ja vieraanpääoman rahoituskulut. (Korhonen ym. 2011, 61.) Käyttökateprosentin pystyy laskemaan veroilmoituksesta ja se on ehkä yleisin yritystoiminnan kannattavuutta mittaava tunnusluku. Tilan liikevaihdosta vähennetään menot (kaavio 3), joista on ennen sitä vähennetty poistot ja mahdollinen tasausvaraus. Tuloista tulee vähentää mahdollinen tasausvarauksen tuloutus. Halutessaan tuloja ja menoja voidaan tarkentaa 2-Lomakkeen etusivun oikaisu erillä. Yleensä menoihin lisätään myös yrittäjäperheen palkkavaatimus. Maatiloilla se on yleensä 25 000–40 000 euroa ja vaihtelee perheen koosta riippuen. Tämän jälkeen käyttökate jaetaan tuloilla ja kerrotaan sadalla. (Mähönen & Liski 2012, 21.) Excel-ohjelmassani käyttökateprosenttiin ei huomioida yrittäjäperheen omaa palkkavaatimusta, koska maatalousyrittäjien työaika on yleensä arvioon perustuva. Ilman yrittäjäperheen palkkavaatimusta tämä tunnusluku ei ole vertailukelpoinen muiden, kuin tilitoimiston asiakkaiden kesken.

Käyttökate ja käyttökateprosentti

Liiketoiminnan tuotot = Liikevaihto + muut tuotot

Käyttökate = Liiketoiminnan tulos ennen poistoja ja rahoituseriä

Käyttökateprosentti = $100 \cdot \text{Käyttökate} / \text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}$

KAAVIO 3. Käyttökate ja käyttökateprosentti (Pellinen & Enroth 2008.)

Käyttökatteen sopiva taso

Velkojen määrä saisi olla korkeintaan 4-6 kertaa käyttökate. Määrä riippuu yksityisestä kulutuksesta ja mahdollisista muista tuloista. Vertailu eri tuotantosuuntien välillä ei ole kannattavaa (kaavio 4), koska luvut vaihtelevat paljon yritystoimialoittain. Käyttökateprosentti vaihtelee vuosittain, koska siihen vaikuttavat myyntien ja ostojen ajoitukset, laskujen maksujen siirtyminen seuraavalle vuodelle ja yksityiskäyttö. Käyttökateprosentti kannattaa laskea useana vuotena peräkkäin, jotta heilahtelut yksittäisiltä vuosilta tasoittuvat ja saadaan selville kehityksen suunta. (Mähönen & Liski 2012,21.)

Käyttökateprosenttien vaihteluvälit yleensä:

Teollisuus 5-20 %

Kauppa 2-10 %

Palvelu 5-15 %

KAAVIO 4. Käyttökateprosenttien vaihteluvälit eri toimialoilla (Ravaska 2011.)

Käyttökateprosentti lypsykarjatilloilla on jaettu perheviljelmiin ja vierasta työvoimaa käyttäviin (taulukko 1). Perheviljelmällä on alle 100 lehmää ja vierasta työvoimaa käyttävällä tilalla yli 100 lehmää. Perheviljelmällä käyttökateprosentti on tyydyttävä 30–39 prosentin välillä, hyvä 40–49 välillä ja erinomainen käyttökateprosentin ollessa yli 50. Vierasta työvoimaa käyttävällä tilalla käyttökateprosentti on tyydyttävä käyttökatteen ollessa 30–34 prosenttia, hyvä 35–40 prosenttia ja erinomainen yli 40 prosenttia. (Mähönen & Liski 2012,21.)

TAULUKKO 1. Käyttökate- % Lypsykarjatilloilla. Ei sisällä yrittäjien palkkavaatimusta. (Mähönen & Liski 2012,21.)

Käyttökate % Lypsykarjatilalla	Tyydyttävä	Hyvä	Erinomainen
Perheviljelmä alle 100 lehmää	30–39 %	40–49 %	yli 50 %
Vierasta työ- voimaa ja yli 100 lehmää	30–34 %	35–40 %	yli 40 %

7.2 Velkojen suhde poistopohjaan ja verotettavalla tulolla maksettava velka

Velkojen suhde poistopohjaan sekä verotettavalla tulolla maksettava velka ovat ensimmäisiä asioita, jotka katsotaan varsinkin uudelta asiakkaalta (kuvio 1). Ensin maksetaan verot ja sen jälkeen rahaa jää lyhennyksiin se mitä jää. Jos yrityksellä on paljon velkaa, tarvitaan iso tulos. Jos yritys on tehnyt vuosikautia huonoa tulosta, on velka jäänyt ja kulut menneet verotukseen. Mitä suurempi velka on, sitä pitempi aika sen hoitamiseen menee. Tällaisissa tilanteissa on pakko tehdä hyvää tulosta, jotta selviydytään veloista. Suhdeluvun avulla saadaan selville suuruusluokka. Euromääräinen luku kertoo tarkemmin, onko esimerkiksi tilanne korjattavissa helposti. Kun on huono maksuvalmius, pankki ei

anna lainaa ja yrityksen toiminta vaikeutuu. Mitä enemmän verotettavalla tulolla yrittäjän täytyy maksaa velkaa, sitä useammin yrittäjä luulee toiminnan olevan kannattamatonta, vaikka asia ei näin aina välttämättä ole. Järkevä selitys tunnusluvulle on mm. pellon osto. Jos peltoa ei ole ostettu, täytyy etsiä jokin muu syy. (Piironen. 5.3.2013.)

Velkojen suhde poistopohjaan = Poistopohja / Velat

Verotettavalla tulolla maksettava velka = Velka - Poistopohja

KUVIO 1. Velkojen suhde poistopohjaan ja verotettavalla tulolla maksettava velka lasketaan seuraavilla kaavoilla (Piironen 29.10.2012.)

7.3 Tasapainolaskelma

Tasapainolaskelman avulla saadaan selville omaisuuden ja velkojen määrä suhteessa verotukseen. Tasapainolaskelma tukee tunnuslukua velkojen suhde poistopohjaan. Tasapainolaskelma on hyödyllinen apuväline verosuunnittelussa, jotta maatalouden tunnusluvut kehittyisivät positiiviseen suuntaan. Tasapainolaskelmasta (kaavio 5) olisikin saatava summaksi mielellään positiivinen luku. Laskelman avulla tarkastellaan, mitä keinoja tulisi käyttää, jotta saadaan parannettua vakavaraisuuden ja verovaraisuuden tunnuslukuja. Verovaraisuus on Esa Piironen kehittämä termi ja se kertoo, mikä osuus täytyy maksaa verotettavalla tulolla. Mitä enemmän halutaan muutoksia vakavaraisuuteen ja verovaraisuuteen, sitä suurempi positiivinen luku tasapainolaskelmaan tulisi jäädä. Tällöin yrittäjän tulee maksaa enemmän veroja. Tämä johtuu siitä, että aikaisempina vuosina verojen maksua on vältelty, joten ne tulevat maksettavaksi nyt. Muutokset tasapainolaskelmassa eivät näy heti vaan vuosien päästä. (Röytiö, M. 2012, 34–35.)

- Poistot
- Tasausvaraus
- Velkojen lisäys
+ Velkojen vähennys
+ Investoinnit
+ Investointiavustus
=YHTEENSÄ
(Mieluummin positiivinen tulos, negatiivinen lopputulos on joskus perusteltavissa.)

KAAVIO 5. Verosuunnittelun yhdistäminen vakavaraisuuden säilyttämiseen lasketaan seuraavalla tavalla (Piironen 29.10.2012.)

7.4 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus kuvaa velkoja suhteessa liikevaihtoon (kaavio 6). Mitä suurempi tämä luku on, sitä enemmän liikevaihdosta joudutaan yleensä käyttämään velkojen hoitoon. (Pellinen & Enroth 2008, 81.) Tunnusluku sopii vertailuun eri yritysten välillä, jos vertailtavat yritykset ovat samaa toimialaa (kaavio 7) (Niskanen & Niskanen 2003, 132).

Maitotiloilla tuotanto vaatii yleensä paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. Tällöin suhteellinen velkaantuneisuus voi olla melko suuri, vaikka omavaraisuus aste olisikin hyvä. Esimerkkinä viljajaloilla liikevaihdon määrä on keskimäärin 25 % taseen loppusummasta. Kotieläintiloilla jäädyään 40–50 prosenttiin taseen loppusummasta. Jos omavaraisuus aste on tällaisella tilalla 50 % jolloin velkamääräkin on 50 % taseen loppusummasta, on omavaraisuusaste ohjearvoilla hyvä. Jos samalla tilalla liikevaihto on 45 % taseen loppusummasta ja suhteellinen velkaantuneisuus 111 %, jolloin se on ohjearvoilla heikko. Karkeana perussääntönä voidaan pitää, että maataloudessa 100 % on hälytysraja. Erityisseurantaa vaatii sellainen tila, jolla suhteellinen velkaantuneisuus on yli 200 %. Yrityksen toimiala vaikuttaa siihen, kuinka suuren velkamäärän yritys voi kestää suhteessa liikevaihtoon. (Pellinen & Enroth 2008, 81.)

Suhteellinen velkaantuneisuus =

$$100 * (\text{velat} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Liikevaihto}$$

KAAVIO 6. Suhteellisen velkaantuneisuuden lasku kaava (Kauppalehti www-sivu.)

Suhteellinen velkaantuneisuus ohjearvot:

Alle 40 %	Hyvä
40–80 %	Tyydyttävä
Yli 80 %	Heikko

KAAVIO 7. Suhteellisen velkaantuneisuuden ohjearvot (Pellinen & Enroth 2008.)

7.5 Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä

Perheyrityksellä on kiinteä yhteys yksityistalouden ja yritystalouden välillä. Eli yrityksen ja perheen taloudellinen tilanne on yhteyksissä toisiinsa. (Kuisma & Kallio 2009, 52–53.) Excel- ohjelmassani tämä sivu on tarkoitettu tiloille, joilla on ongelmia maksuvalmiuden kanssa. Laskelman avulla etsitään mahdolliset vuotokohdat (kaavio 8) ja suuruusluokkaa yksityistalouden rahamäärälle. Laskelman tekijä pystyy havainnollistamaan asiakkaalle tilanteen tämän laskelman avulla. Tätä laskelmaa ei tarvitse tehdä niille tiloille, joiden maksuvalmius on kunnossa. Laskelmalla ei tavoitella sitä, paljonko tila on käyttänyt yksityistaloudessa vaan paljon olisi ollut käytettävissä. Laskelma on syntynytkin asiakkaiden tarpeista, kun on ihmetelty, minne rahat katoavat. Tässä laskentamallissa ei ole huomioitu arvonlisäveron määrää, alkukassaa, ylijäämää, alijäämää, talletuksien tekoa tai nostoa, velkoja kauppoille, osamaksu luottoja, lyhyt aikaisia velkoja tai lyhytaikaisia saatavia. Tässä on pyritty siihen, että laskelma on helppokäyttöinen ja ymmärrettävä. Laskelma on myös edullisempi asiakkaalle, kun työmäärä on mahdollisimman pieni ja siitä saadaan kuitenkin riittävästi vastauksia. (Piironen 19.12.2012.)

+Maatalouden verotettava tulo
+Tehdyt poistot
+Tehty tasausvaraus
+Veronpalautukset
+Metsän myyntitulot
+Perheenjäsenten palkat
YHTEENSÄ
- Kalustohankinnat (Vain väliraha)
-Rakennus- ja salaojahankinnat
-Tasausvarauksen suora tuloutus
-Metsätalouden menot
-/+Maatalouden lainojen lyh./nostot
-/+Metsätalouden lainojen korot ja lyh./nostot
-Ennakkoverot + Jälkiverot
MAATALOUDEN TULOKSESTA YKSITYISTALOUTEEN JÄÄVÄ RAHAMÄÄRÄ

KAAVIO 8. Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävän rahamäärän laskeminen (Piironen 29.10.2012.)

Kassavirtalaskelma

Excel- ohjelmassani käyttämää maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä laskelma muistuttaa kassavirtalaskelmaa. Kassavirtalaskelma on tarkempi laskelma yrityksen maksuvalmiudesta. Päätimme tehdä Excel- ohjelmaan yksinkertaistetumman laskelman, koska se säästää aikaa ja on asiakkaalle edullisempi, mutta siitä saadaan kuitenkin suuruusluokka selville.

Kassavirtalaskelma on tilinpäätöstietojen avulla laadittu rahavirtalaskelma yrityksestä. Se kertoo kannattavuudesta maksuvalmiuden näkökulmasta. (Kotro 2007, 77.) Kassavirtalaskelmaa ei vaadita kaikilta ja kaikenkokoisilta yrityksiltä. Tilinpäätöksen analysoinnin yhteydessä voidaan laatia karkealla tasolla kassavirtalaskelma tilinpäätöksestä löytyvien tietojen avulla. Laskelman perusideana on vähentää tuloista menot etuoikeusjärjestyksessä. Näin saadaan selville, kuinka pitkälle rahat ovat riittäneet. Ensimmäisenä huomioidaan pakolliset juoksevat menot. Mikäli rahaa jää jäljelle, voidaan rahoittaa vieraanpääoman korot ja omalle pääomalle maksetut osingot. Jäljelle jäävällä rahalla voidaan tehdä investointeja, palauttaa pääomaa yms. Rahojen loppuessa voidaan katsoa, mistä rahat on hankittu kassamenojen hoitoon. Kassavirtalaskelman menot ja tulot arvostetaan kassaperusteisesti. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 134–135.) Kassavirta-ajattelussa korostuu yritysjohtoon keskeinen tehtävä eli päivittäisen maksuvalmiuden turvaaminen. Yritysjohtoon tulee huolehtia kassavirrasta eli rahojen riittävydestä yrityksen jokapäiväisiin kuluihin. Näin yritys välttyy konkurssilta ja pystyy kehittymään. (Eskola & Mäntysaari 2006, 110.)

8 TILINPÄÄTÖSLASKURIN KEHITYSTYÖ

Tietojärjestelmän kehitystyö alkaa tarpeesta. Tarve voi lähteä esimerkiksi asiakkaalta. Käsitykset tietojärjestelmien elinkaaresta vaihtelevat paljon. Yleensä elinkaari alkaa esitutkimuksella, minkä avulla selvitetään tarve. Esitutkimuksen jälkeen seuraa vaatimusmäärittely- ja analysointivaihe. Tämän vaiheen avulla selvitetään, mitä tietojärjestelmältä odotetaan. Vasta tämän jälkeen alkaa järjestelmän toteutus erivaihein, jotka ovat suunnittelu, toteutus ja testaaminen. Kun järjestelmä on valmis, alkaa ylläpitovaihe, joka kestää niin kauan, kunnes järjestelmästä luovutaan. (Pohjonen 2002, 26.)

Tässäkin tapauksessa tietojärjestelmän kehittäminen alkoi tarpeesta. Tilitoimistolla riittää töitä, joten erilainen palveluiden kehitystyö jää vähemmälle. Toimeksiantajallani oli kuitenkin valmiit kaavat mielessä ohjelmaa varten. Hänellä on nämä tunnusluvut ollut käytössä aikaisemminkin, mutta tunnusluvut on laskettu laskimella ja osin päässälaskuna. Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa ohjelma helpottaa tätä työvaihetta. Lisäksi tunnusluvut saadaan tallennettua tietokoneelle ja pystytään seuraamaan kehityssuuntaa. Asiakkaalle on hyödyllistä, että hän saa tulokset tulosteena. Silloin asiakas pystyy perehtymään myöhemminkin tilansa tunnuslukuihin ja pystyy kehittämään tilansa toimintaa haluttuun suuntaan. Tulevaisuudessa laskuria voisi kehittää mm. lisäämällä siihen vertailuaineiston, joka olisi koottu tilitoimiston asiakkaista. Laskurin elinkaari jatkuu niin kauan, kuin sitä on mielekästä käyttää. Lähinnä tämän laskurin elinkaareen vaikuttaa verojärjestelmän muuttuminen. Olen huomionut sen laskurissani jättämällä arvonlisäveroprosentit pois, koska ne ainakin voivat muuttua tulevaisuudessa.

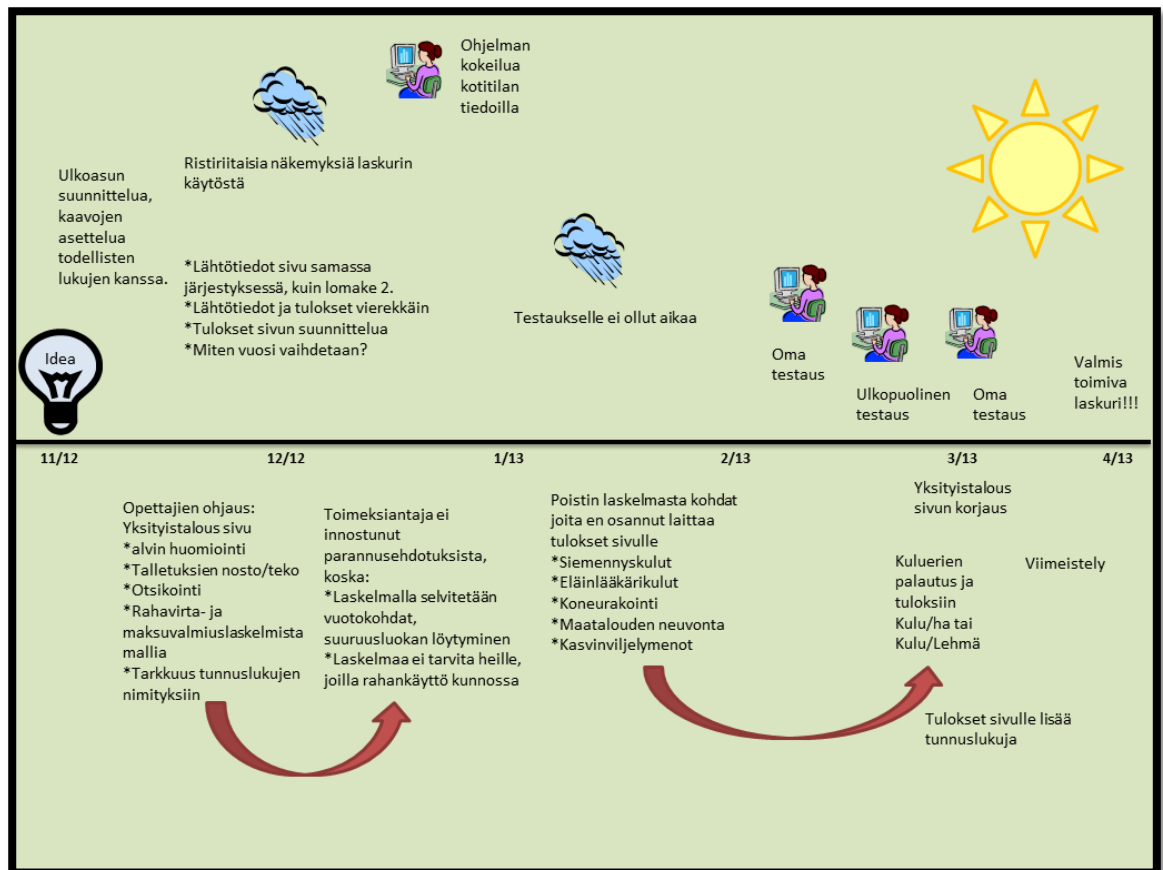
8.1 Työvaiheiden kuvaus ja laskurin versiot

Excel- ohjelmaa lähdettiin työstämään marraskuussa 2012 (kuvio 2), Maatilan tietojärjestelmät kurssin alkaessa. Toimeksiantajallani on ollut tarve kannattavuutta mittaavalle ohjelmalle. Exceliin on suunniteltu sopiva laskupohja niin värimaailmaltaan kuin käytettävyydeltään, koska käyttäystävällisyys on tärkeää. Laskukaavat on laitettu käyttäen apuna todellisen tilan tietoja, jolloin kaavojen tekeminen oli helppoa. Tietojärjestelmät kurssilla olemme opetelleet paljon Excelin käyttöä ja siitä on ollut paljon apua ohjelman teossa.

Ohjelmana on käytetty Excel- ohjelmaa, koska tilitoimistolla on kyseinen ohjelma käytössä. Tavoitteena oli tehdä sovelluksesta nopea käyttöinen työväline tilitoimistolle. Tärkeimmät sivut ovat ohjelmassa vierekkäin, jotta ohjelmaa on helppo käyttää. Excel- ohjelmani nimi oli aluksi Kannattavuuden mittarit, mutta lopullinen nimi on: Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahan käytön seurannassa. Nimi on pitkä, mutta kuvailee sovelluksen käyttötarkoitusta hyvin. Ohjelmaa on selkeytetty käyttämällä numeroissa tuhat erotinta ja laittamalla miinus tulokset punaisella fontilla. Ohjelma aukeaa Wordpad -ohjelmallakin, mutta suosittelen käyttämään Microsoft Exceliä, jolloin ohjelmaa on miellyttävämpi käyttää. Kun ohjelman aukaisee ensimmäisen kerran, kannattaa Excelissä ottaa makro käyttöön, jolloin makropohjaiset painikkeet toimivat.

Kaavojen ollessa paikallaan ja ulkoasun ollessa lähes valmis, lähetin ohjelman toimeksiantajalleni kommentoitavaksi. Ohjelma ei ollut aivan sellainen, kuin he olivat toivoneet. Kävimme ohjelmaani yhdessä läpi. Päätimme muuttaa lähtötiedot sivua niin, että tarvittavat tiedot ovat samassa järjestyksessä, kuin maatalouden 2- lomakkeella. Lisäksi päätimme, että lähtötiedot ja tulokset sivu tulevat lähekkäin, jolloin ohjelmaa on nopeampi käyttää.

Yksityistalous sivua on mahdollista tarkentaa lisäämällä sinne paikat arvonlisäverolle, talletuksille ja talletuksien nostoille. Laskelma muistuttaa rahavirta- ja maksuvalmiuslaskelmia. Yksityistalouden laskelmassa ei käytetty näitä vaihtoehtoja, koska tilitoimiston tarpeisiin laskelma on riittävän tarkka. Laskelmaa käytetään mahdollisten vuotokohtien ja suuruusluokan etsimiseen. Yksityistalouden rahankäytölle saadaan laskelman avulla suuruusluokka selville. Laskelmaa ei tarvita niille tiloille, joilla yksityistalouden rahankäyttö on hallinnassa, mutta laskelmalla voidaan osoittaa tosiasiat asiakkaalle, jolla yksityistalouden rahankäyttö ei ole hallinnassa. Laskelma on syntynyt asiakkaan tarpeesta, kun on mietitty minne rahat ovat hävinneet. Laskelma osoittaa kuinka paljon rahaa olisi ollut käytettävissä, koska yleensä tämä rahamäärä on jo käytetty. Talletuksia tehdään todella harvoin, joten sille ei ollut laskelmassa tarvetta. Alkukassan saaminen voi olla toisinaan vaikeaa, joten alkukassaa on laskelmassa jätetty huomioimatta. Laskelma malli ei sovellu maatalosaikayhtiöille, koska niiden rahankäyttö saadaan selville kirjanpidon avulla. Tammikuussa luovuttiin grafiikka- sivusta, koska sivulle ei ollut saatavilla sopivia taulukoita. Samalla luovuttiin myös lähtötiedot sivun kasvinviljelymenoista, siemennyskuluista yms. Ohjelman teon loppumetreillä nämä tunnusluvut kuitenkin päätettiin palauttaa ohjelmaan. Lisäksi ohjelmaan on lisätty loppumetreillä tunnusluvut käyttökate/lehmä € ja käyttökate/ ha €. Nämä tunnusluvut paljastavat, mistä huono käyttökate johtuu. Ohjelma on testattu helmi-maaliskuussa. Testauksesta on kerrottu tarkemmin seuraavassa luvussa.

KUVIO 2. Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa ohjelman kehitysvaiheet aikajanalla

Tekijänoikeus

Tekijänoikeus suojaa työtä ja sen tekijöitä. Samalla se varmistaa luovuuden jatkumisen ja tekijöiden toimeentulon. Tekijänoikeus antaa tekijälleen mahdollisuuden määrätä teoksen käytöstä ja sen myymiestä eteenpäin. Tekijä voi myydä käyttöoikeuksia teokseensa. Tekijänoikeus syntyy automaattisesti kenen tahansa teoksen tekemisen myötä. Mitään muodollisuuksia ei edellytetä, kuten © -merkin käyttöä. Suositeltavaa on kuitenkin merkitä työhön tekijän nimi ja julkaisuvuosi. Lain mukaan tekijä on se, jonka nimi ilmoitetaan teoksenyhteydessä, ellei toisin mainita. (Tekijänoikeus.fi- www-sivu.) Tässä tapauksessa luovutan Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa ohjelman käyttöön toimeksiantajalle Tilitoimisto- ja verosuunnittelu Esa Piirioiselle.

9 TESTAUS

Toteutettua ohjelmistoa täytyy testata, ennen käyttöönottoa. Testaamisen tarkoituksena on löytää ohjelmistosta mahdolliset virheet. Testaaminen tapahtuu yleensä useammalla tasolla ns. V-mallin mukaan. Siinä testaus jaetaan moduulitestaukseen, integrointitestaukseen ja järjestelmätestaukseen. Moduulitestauksen avulla etsitään vikoja yksittäisistä moduuleista. Integrointitestauksessa etsitään virheitä moduulien yhteistoiminnasta. Järjestelmätestauksessa etsitään virheitä koko järjestelmän toiminnoista ja suorituskyvystä. V-mallin testaamisessa järjestelmätestaus suunnitellaan osana ohjelmiston analyysiä. Testaaminen tehdään vertailemalla valmista järjestelmää sen toiminnalliseen määrittelyyn. Integrointitestaus suunnitellaan arkkitehtuurisuunnittelun aikana. Moduulitestaus tehdään moduulisuunnittelun yhteydessä. Testaaminen ja testi aineisto eivät saa perustua laadittuun ohjelmaan, vaan määritettyyn ja suunniteltuun tulokseen. Testausstrategioita ovat sisäinen ja ulkoinen testaaminen, Sisäisen testaamisen avulla pyritään testaamaan ohjelmistokomponenttien sisäisen virheettömyyden. Tämä tehdään käymällä läpi ohjelmiston tietovirtoja ja kontrollireittejä. Ulkoisen testaamisen avulla tarkastetaan ohjelmistokomponenttien tuottamien tuloksien oikeellisuuden suhteessa syötettyihin arvoihin. Ulkoisessa testauksessa tulee huomioida, että virheelliset komponentit voidaan löytää, mutta se ei välttämättä paljasta virheiden syitä, vaan se selvitetään sisäisellä testaamisella. Täydellinen testaus paljastaisi kaikki järjestelmän virheet ja puutteet, mutta todellisuudessa se on kuitenkin mahdotonta. Hyvällä testaamisella voidaan todeta virheiden olemassaolo, mutta ei niiden täydellistä puuttumista. (Pohjonen 2002, 35–36.) Kun ohjelma on testattu, otetaan se käyttöön. Tietojärjestelmän käyttöönottoon liittyy tekijöitä, mitkä tulee ottaa huomioon. Keskeinen asia on sovelluksen käyttäjien kouluttaminen ohjelman käyttöön. Sovelluksen elinkaari ei pääty käyttöönottoon vaan tämän jälkeen alkaa ylläpitovaihe. Siinä huolehditaan mm. järjestelmän toimintakunnosta, virheiden korjaamisella ja ohjelman kehittämisellä. (Pellinen 2002, 37.)

9.1 Ensimmäinen testaus

Ensimmäisenä testasin ohjelmaani kotitilani tiedoilla, koska ne olivat helposti saatavilla. Testasin ohjelmaa myös tilitoimiston asiakkaiden tiedoilla. Tässä vaiheessa tuli selville, että maatalouden- ja metsätalouden lomakkeilta pystyy kopioimaan tietoja yksitellen, jos jättää sentit pois. Tämä tarkkuus riittää tässä laskurissa, koska ohjelma pyöristää luvut kuitenkin. Grafiikkaa ei sopinut kunnolla tulostuspaperille, joten niitä täytyi pienentää. Muuten tulostaminen onnistui hyvin. Tulokset sivulla laittajan kohdalle tulee numeroita, jos etusivulla ei lue yrityksen nimeä. Makrolla tehty vaihda seuraava vuosi painike toimii hyvin. Maatalousneuvosohjelmassa vuosille 2008 ja 2009 ei aukea verolomakkeet. Tiedot piti etsiä tilinpäätöksen virittely sivuilta. Tämä vaikeutti tilannetta ja laskelmaan saattoi tulla herkemmin vääriä tietoja.

Otin yhteyttä luokkakavereihini testauksen merkeissä. Lähetin heille sähköpostia, missä pyysin halukkaita ottamaan minuun yhteyttä. Lupasin kaikille testaajille lopullisen version ohjelmastani, kun he vastaisivat käyttäjäkokemuksia tekemälleni palautelomakkeelle (Liite 2). Ohjelmastani kiinnostui 8 henkilöä, mutta loppujenlopuksi näistä 2 antoivat minulle palautetta opponentin lisäksi. Palaute oli pääasiassa positiivista. Tiedot löytyivät ohjelmaan helposti verolomakkeelta hyvän opastuksen vuok-

si. Ohjelma on yksinkertainen ja helppokäyttöinen. Tunnuslukuja on selitetty riittävästi ja kuvat elävöittävät laskuria. Osa oli mietiskellyt, että soveltaisiko ohjelma myös muille tuotantosuunnille. Laskurin käyttöön meni aikaa 15–20 minuuttia. Laskelma antaa hyvin sellaisen tiedon, mitä ei itse tule miettineeksi (kuvio 3). Jokaisen maatalousyrittäjän olisi syytä tehdä tilinpäätöksestään tämä laskelma. Esille tuli myös, voisiko siemennyskuluja hyödyntää tässä laskelmassa, koska jalostuksen tulokset näkyvät vasta vuosienpäästä. Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä herätti ihmetystä, koska siitä ei saanut ollenkaan järkevää tulosta. Laskuri antaa liian isoja lukemia. Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä laskelmasta löytyikin kaavavirheitä. Kaavassa oli virhe, joka paransi tulosta. Muokkasin myös laskukaavaa siten, että laskuri laskee kaikki yhteen, mutta vähennettävät erät näkyvät miinusmerkkisinä.

<div> <div>Tilinpäätöksen mittarit</div> <div> </div> </div>					
Tilan nimi:	Esimerkki tila				
Päivämäärä:	25.2.2013				
	Laatija: Outi Räisänen				
Vuosi	2012	2011	2010	2009	2008
Lehmä määrä	28	27	27	26	26
Oma pelto ha	55	55	55	55	37
Vuokrattu pelto ha	22	22	22	22	2
Peltoa yhteensä	77	77	77	77	39
Metsä ha	60	60	70	70	70
Käyttökate €	32 950	22 600	26 300	14 500	51 000
Käyttökate %	21 %	16 %	19 %	11 %	41 %
Ostorehut maitoeuroista %	53 %	41 %	53 %	63 %	61 %
Tasapainolaskelma	28000	18 810	16 200	47 000	240 500
Verotettavalla tulolla maksettava velka	155 000	110 200	105 000	72 000	54 000
Velkojen suhde poistopohjaan	0,50	0,61	0,64	0,76	0,83
Suhteellinen velkaantuneisuus %	197 %	198 %	219 %	232 %	247 %
Velkojen muutos +/-	36 000	-6 000	-5 000	-5 000	-10 000
Maatalouden tuloksesta yksityist. jäävä raham.	209 000	184 840	176 300	182 800	-108 320
Vieraspääoma	310 000	284 000	295 000	302 000	309 000
Vieras pääoma/Lehmä	11 071	10 519	10 926	11 615	11 885
Vieraspääoma liikevaihdosta %	197 %	198 %	219 %	232 %	247 %

KUVIO 3. Ensimmäisessä testauksessa selvisi, että maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävän rahamäärän laskukaavassa oli virhe

9.2 Kehitettävän ohjelman testaus

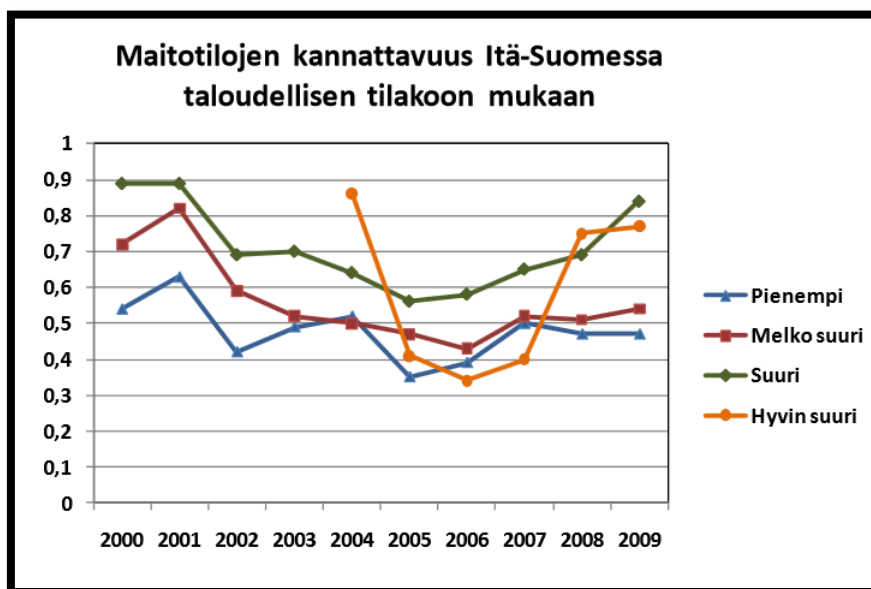
Kun tarvittavat korjaukset oli tehty ensimmäisen testauksen jälkeen, lähdin testaamaan ohjelmaa uudelleen. Testasin ohjelmaa tilitoimiston asiakkailla. Minulla meni yhden vuoden lähtötietojen laittamiseen noin 12 minuuttia. Tällöin laitoin tiedot, joita sain kirjanpidosta ja verolomakkeilta. Lähtötietosivun perustietoja minulla ei ollutkaan saatavilla. Viljelysuunnitelmaohjelmasta olisi voinut löytyä peltopinta-alat, mutta muut tiedot olisi pitänyt soitella ja kysellä. Näin parhaaksi tässä vaiheessa kokeilla näitä omilla lukemilla, koska en halunnut tilitoimiston asiakkaita vaivata tämän takia. Kun ohjelma on tosikäytössä, silloin täytyy yrittää hankkia ohjelmaan niin paljon lähtötietoja, kuin on saatavilla. Jos ei ole tiedossa, ketkä kuuluvat perheenjäseniin, on mielestäni järkevämpi jättää perheenjäsenten palkat kohta tyhjäksi. Mielestäni ohjelma toimii niin kuin olen ajatellut (kuvio 4).

Tilinpäätöksen mittarit					
Yrityksen nimi:	Esimerkkitala				
Päivämäärä:	31.3.2013				
	Laatinut: Outi Räisänen				
Vuosi	2012	2011	2010	2009	2008
Lehmä määrä	15	12	14	13	13
Oma pelto ha	22	22	22	15	15
Vuokrattu pelto ha	5	5	5	0	0
Peltoa yhteensä ha	27	27	27	15	15
Metsä ha	50	50	50	50	50
Käyttökate €	55 950	58 800	52 400	50 700	52 270
Käyttökate/Lehmä €	3 730	4 900	3 743	3 900	4 021
Käyttökate/Viljelty ha €	2 072	2 178	1 941	3 380	3 485
Käyttökate %	44 %	50 %	47 %	48 %	45 %
Tasapainolaskelma	-10 700	600	-4 000	-7 000	-6 300
Verotettavalla tulolla maksettava velka	-12 230	0	-1 800	-6 600	-12 600
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03
Velkojen suhde poistopohjaan	0,00	0,00	0,00	7,60	4,15
Velkojen muutos +/-	0	0	-1 000	-3 000	-1 000
Investointien netto menot	12 230	10 500	1 800	7 600	16 600
Jää yksityistalouteen maat.tuloksesta €	44 930	54 150	59 500	54 050	54 895
Vieras pääoma	0	0	0	1 000	4 000
Vieras pääoma/Lehmä	0	0	0	77	308
Vieras pääoma / Viljelty ha	0	0	0	67	267
Ulkopuoliset palvelut / ha	148	0	0	0	0
Kasvinviljely menot / ha	307	244	181	371	520
Polttoaine menot / ha	178	178	159	267	318
Siemennyskulut / Lehmä	109	125	93	127	77
Eläinlääkärikulut / Lehmä	0	80	42	58	29
Kaluston korjaus kulut liikevaihdosta %	9 %	6 %	5 %	11 %	10 %
Ostorehut maitoeuroista %	12 %	6 %	9 %	8 %	10 %

KUVIO 4. Toisen testaamisen jälkeen tulokset sivulla oli enemmän tunnuslukuja

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Maitotilojen kannattavuudessa on suuria eroja. Voi olla kaksi lähes samanlaista maitotilaa, mutta toisella menee hyvin ja toisella huonosti. Jotta tilitoimisto voisi auttaa huonommin menestyvää tilaa parantamaan toimintaansa, tulee tietää mistä erot johtuvat. Tilinpäätös tehdään vuosittain ja siitä on mahdollisuus saada paljon arvokasta tietoa maatilan kehittämistä ja seurantaa varten, kun kirjanpito tehdään riittävällä tarkkuudella. Jo maitotilojen koko aiheuttaa kannattavuuseroja (kuvio 5), koska suurella tilalla esim. tuotantokustannukset ovat lehmää kohden pienemmät.

KUVIO 5. Kannattavuuskertoimen mukaan tilakokojen kannattavuudessa on eroja tilakoon mukaan. (Puurunen 2011.)

Maidontuottaja ei pysty vaikuttamaan maidosta maksettavaan hintaan eikä tuotantopanoksien hintaan, koska hinnat vaihtelevat maailman markkinoiden mukaan. Hintojen vaihtelun pitäisi aiheuttaa kuitenkin nopeita muutoksia omassa toiminnassa (kuvankaappaus 1). Seuranta kannattaisi tehdä useamman kerran vuodessa. Erityisesti ostorehu-, polttoaine ja lannoitekustannukset ovat kasvaneet. Siemennyskulut lehmää kohden voivat olla suuret, jos kiimantarkkailu ei ole kunnossa. Kustannuksia aiheuttaa myös jalostaminen, joka on pitkäjänteistä työtä. Jalostuksen tulokset näkyvät vasta useamman vuoden päästä. Nyt tehty jalostuspäätös lypsää karjassa vasta noin 3 vuoden päästä.

Ulkopuoliset palvelut / ha	148	0	0	0	0
Kasvinviljely menot / ha	307	244	181	371	520
Polttoaine menot / ha	178	178	159	267	318
Siemennyskulut / Lehmä	109	125	93	127	77
Eläinlääkärikulut / Lehmä	0	80	42	58	29
Kaluston korjaus kulut liikevaihdosta %	9 %	6 %	5 %	11 %	10 %
Ostorehut maitoeuroista %	12 %	6 %	9 %	8 %	10 %

KUVANKAAPPAUS 1. Maidontuotannon kustannukset ovat kasvaneet, joten kustannuksien tarkkailu on tärkeää

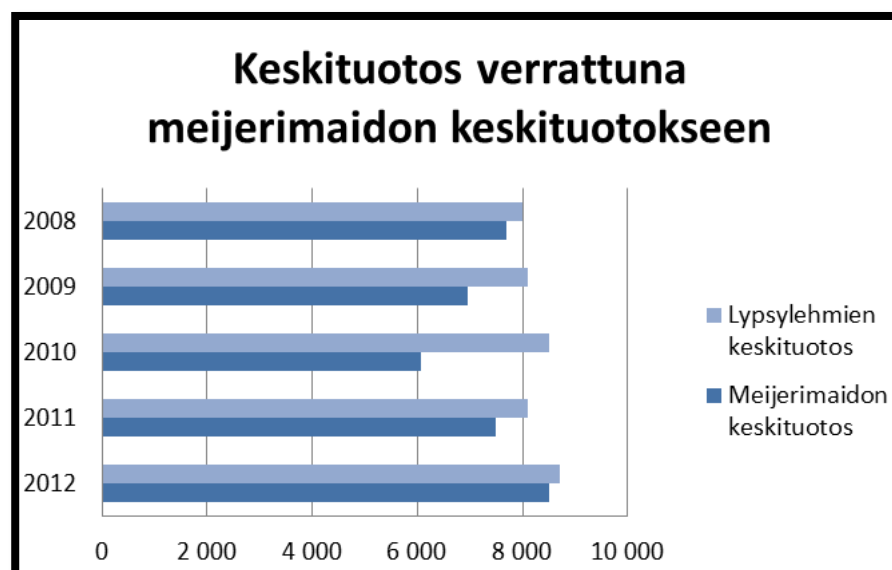

Ostorehuilla on suuri vaikutus maidon tuotantokustannukseen (kuvio 6). Keskimäärin ostorehukustannus on 30 % maitolitrin muuttuvista kustannuksista. Säilörehun laadulla sekä määrällä on ratkaiseva vaikutus ostorehukustannuksiin. Mitä laadukkaampaa säilörehu on sitä, edullisempi ostorehu voidaan tilalle valita. Ostorehun syöttäminen tulee kalliiksi, jos sillä ei saavuteta haluttua tuotosta. Kalliimman ostorehun syöttö on perusteltua, jos tuotos kasvaa verrattuna kustannuksiin.

KUVIO 6. Ohjelman avulla saadaan helposti selville ostorehukustannuksien määrä verrattuna maitotuloihin

Maitotiloilla tulot syntyvät pääasiassa maidonmyynnistä (kuvio 7), joten olisi tärkeää seurata, että maito menee meijeriin asti. Automaattisessa lypsyssä ei voida lypsää vain muutamaa soluttavaa neljännestä erikseen, vaan koko lehmä täytyy lypsää erilleen tai tankkiin. Tällöin voi tulla turhaa erilleen lypsyä, jos solupitoisuutta ei katsota lehmän kokonaismaidosta. Turhaa erilleen lypsyä tulisi välttää ja ryhtyä toimenpiteisiin heti, jos tilalla on ongelmia utareterveyden kanssa.

KUVIO 7. Ohjelman avulla nähdään myös, kuinka paljon lypsetystä maidosta menee todellisuudessa erottelumaitoihin

Olen tehnyt toiminnallisena opinnäytetyönä tilinpäätöslaskurin, jonka avulla voidaan laskea kannattavuuteen ja rahankäyttöön liittyviä tunnuslukuja tilinpäätöksestä. Laskuri on tehty Microsoft Excel-ohjelmalla. Yksityistalouteen jäävä rahamäärä laskelmaa voisi vielä tarkentaa, jolloin saataisiin todellisempi tulos. Toimeksiantajan tarpeisiin laskelman tarkkuus on riittävä, koska laskuri on nopeakäyttöinen ja sen avulla saadaan suuruusluokka selville. Testasin ohjelmaa ensimmäisenä kotitilani tiedoilla. Tämän jälkeen olen tehnyt testaustyötä tilitoimistolla. Lisäksi annoin ohjelman testattavaksi opiskelukavereilleni, koska halusin saada laskurista käyttäjäkokemuksia. Palaute laskurista oli positiivista. Ulkoasu ja käytettävyys olivat mainittuna lähes kaikessa palautteessa toimivaksi. Testauksessa selvisi, että yksityistalouteen jäävä rahamäärä laskuri ei toimi oikein. Siitä löytyikin kaavavirheitä, jotka olen korjannut valmiiseen ohjelmaan. Lisäksi useampi vastaajista mietti ohjelman soveltuvuutta myös muille tuotantosuunnille. Ohjelma on suunniteltu maitotiloille, mutta sitä pystyy soveltamaan myös muille tuotantosuunnille. Omassa testauksessani huomasin pieniä virheitä mm. Ohjeistuksessa, lähtötietojen järjestyksessä ja teksteissä.

Ohjelman kehitystyön kuvaaminen tässä työssä on riittävä. Sain ohjelmaa testanneilta opiskelukavereilta hyvää palautetta erityisesti käyttäjäystävällisyydestä ja ulkoasusta. Hyvää palautetta tuli myös lähtötietojen ohjeistuksesta. Näiltä osin laskurin tavoitteet ovat täyttyneet, sillä tavoitteena oli tehdä käyttäjäystävällinen laskuri niin ulkoasultaan, kuin käytettävyydeltään. En voi olla täysin varma siitä, että laskuri on toimiva tilitoimiston tarpeisiin, koska laskuria ei ole vielä kokeiltu tilinpäätöksen yhteydessä. Kun laskuri on oikeassa käytössä, tulevat esille sen hyvät ja huonot puolet.

Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa ohjelman avulla pystytään laskemaan erilaisia tunnuslukuja kirjanpidon ja tilinpäätöksen avulla. Ohjelma on tarkoitettu tilitoimiston käyttöön, mutta se sopii hyvin myös suoraan tiloille käytettäväksi, koska ohjelman käyttö vie vain vähän aikaa ja sitä on helppo käyttää. Olen tehnyt ohjelmaan myös selko kieliset ohjeet (liite 1). Tilan kehityksen suunta saadaan ohjelman avulla helposti selville, koska tiedot jäävät muistiin ja ohjelmassa pystytään seuraamaan 5 vuotta kerrallaan. Tilitoimisto käy tulokset sivun läpi yhdessä asiakkaan kanssa ja tulostaa tunnusluvut asiakkaalle, jolloin asioita tulee mietittyä myös jälkeenpäin. Yrittäjällä tulisi olla selkeät tavoitteet tilansa kehittämistä ja tavoitteita tulisi myös seurata, jotta kehittäminen olisi aktiivista. Tällä hetkellä ohjelma on tarkoitettu maitotilallisille, mutta sitä voidaan soveltaa myös muille tuotantosuunnille. Tulevaisuudessa ohjelmaa voisi kehittää sopivammaksi myös muille tuotantosuunnille. Lisäksi ohjelmaan voisi lisätä vertailuaineiston, joka helpottaisi tunnusluku-
jen tulkintaa. Ohjelman elinkaari kestää niin kauan, kuin nykyinen verojärjestelmä on voimassa.

11 PÄÄTÄNTÖ

Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa ohjelman työstäminen on ollut mukaansa tempaava projekti. Siihen on kulunut paljon aikaa, mutta nyt se palkitsee työntekijänsä lisäksi toivottavasti myös toimeksiantaja tilitoimistoa ja heidän asiakkaitaan. Tämän projektin aikana olen oppinut käyttämään Excel-ohjelmaa paremmin, mitä aikaisemmin. Olen myös oppinut ohjelmaani tehdessä paljon uusia asioita maitotilojen kannattavuudesta. Olen huomannut, että laskelmia voidaan tehdä eritavoin, kuin on totuttu. Esimerkiksi käyttökateprosentti lasketaan yleensä niin, että menoihin lisätään yrittäjäperheen palkkavaatimus. Ohjelmassani käyttökateprosentti lasketaan ilman yrittäjäperheen palkkavaatimusta, koska yleensä maatilojen työaika on arvioon perustuva. Tällöin tulee huomioida, että tunnusluku ei ole vertailukelpoinen muihin tietolähteisiin. Tilitoimiston asiakkaiden kesken tehty vertailu on luotettavampi ilman yrittäjäperheenpalkkavaatimusta, koska työaika arvioidaan tiloilla yleensä liian suureksi.

Laskurin tekijä on ollut niin ”kiinni” työn tekemisessä, joten kaikkia virheitä ja puutteita ei huomaa. Kun laskurista on käyttäjäkokemuksia enemmän, on sitä mahdollista kehittää toimivammaksi tilitoimiston tarpeisiin.

Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä laskelman avulla olen ymmärtänyt sen, että liian suuret yksityistalouden menot suhteessa liikevaihtoon voivat pitkällä tähtäimellä tuhota koko yritystoiminnan. Tämän laskelman avulla pystytään konkretisoimaan yksityistalouden rahankäytön määrää, jos maksuvalmiuden kanssa on ongelmia. Yrittäminen on täynnä valintoja, mutta ammattitaitoinen maatalousyrittäjä osaa tehdä omalla tilallaan oikeat ratkaisut. Virheitä sattuu jokaiselle, mutta kaikkia virheitä ei kannata käydä läpi kantapään kautta. Oppia voi ottaa myös toisten virheistä, mutta niistä ei yleensä puhuta ääneen. Seuraamalla oman tilan kannattavuuden kehitystä pidemmältä ajanjaksolta huomaat mihin suuntaan tilasi on kehittymässä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kehittää tilitoimiston palveluita ja opinnäytetyöni aihe syntyi toimeksiantajan tarpeesta. Toivon, että Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahankäytön seurannassa -ohjelma on tulevaisuudessa ahkerassa käytössä. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli myös parantaa maitotilojen kannattavuutta, joten toivon että tekemäni ohjelman avulla tilitoimisto voi auttaa maitotilallisia entistä paremmin. Toivon myös, että ohjelmasta on paljon iloa ja hyötyä sekä tilitoimistolle, että tilitoimiston asiakkaille. Haluan kiittää tilitoimistoa mielenkiintoisesta aiheesta sekä opinnäytetyöni ohjaavaa opettajaa erittäin hyvästä ohjauksesta.

LÄHTEET

Agronetin www-sivu [Viitattu 24.10.2012]. Saatavissa:

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Tilanjohdaminen/Tulosten%20seuranta/Taloudelliset%20mittarit>

Ala-Kantti, E. & Enroth, A. 2003. Talouden ja rahoituksen suunnittelu ja seuranta. Teräväinen, H. (Toim.). Laajentavien tilojen haasteet. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy, 62-75.

Eskola, A. & Mäntysaari, A. 2006. Kannattavuuden hallinnan perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Faban www-sivu [Viitattu 5.1.2013]. Saatavissa: <http://www.faba.fi/index.phtml?s=760>

Heikkilä, H. 2001. Yrittämällä tuloksiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hulsen, J. 2002. Lehmä havaintoja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Hulsen, J. 2009. Automaattilypsy. Zutphen: Roodbont kustantamo.

Kauppalehden www-sivu. 2011. [Viitattu 2.4.2013]. Suhteellinen velkaantuneisuus-%. Saatavissa: <http://www.kauppalehti.fi/balance/etusivu/>

Kinnunen, J., Leppiniemi, J., Marikainen, T. & Virtanen, K. 2000. Yrityksen taloushallinnon perusteet. Keuruu: KY-Palvelu Oy.

Korhonen, P., Kujama, P., Paanala, O., Rajalahti, M. & Toivio, A. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kotro, M. 2007. Yrityksen kannattavuus ja rahoitus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kuisma, A. & Kallio, J. 2009. Yrittäminen maatilalla. Vammala: Kirjapaino Oy.

Lappalainen, E. 2012. Syötäväksi kasvatetut. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Latukka, A. 2010. [Viitattu 1.4.2013]. Maitotilojen kannattavuuserojen syyt. Saatavissa: <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/066.pdf>

Lehtonen, S. 2012. Suomalaistilalla on nyt keskimäärin 30 lehmää. *Maaseudun tulevaisuus nro 151/2012*, 11.

Lemetyinen, T. & Toivonen, T. 2004. Nuoret maatilayrittäjät. Seinäjoki: Helsingin yliopisto.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2005. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulinta. Vantaa: Darkk Oy.

MAVI:n www-sivu 2012 [Viitattu 5.1.2013] Saatavissa:

<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuot/maidontuotantotukijamaitokiintiojarjestelma.html>

Meltid, B. 2008. [Viitattu 1.4.2013]. Hyvinvoinnin tuotot laskettu. Saatavissa:

<http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/talous08/talous08h.htm>

Miettinen, S. 2012 [Viitattu 5.1.2013] Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/maitotilat_hupenevat_-_suurnavetoita_ei_synny_samaan_tahtiin/6374473

Mähönen, A. & Liski, J. 2012. Käyttökateprosentti. *OP-POHJOLA Kultajyvä 2/2012*, 21.

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Prima Oy.

Noordhuizen, J. 2012. Dairy herd health and management. Packiton: ContextProducts Ltd.

Pellinen J., Enroth A. & Harmoinen T. 2008. Kannattava maatilayritys. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Piironen, E. 2012. Ohjelman rakenne. Henkilökohtainen tiedonanto 29.10.2012

Piironen, E. 2012. Velkojen suhde poistopohjaan ha verotettavalla tulolla maksettava velka. Henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2013

- Pohjonen, R. 2002. Tietojärjestelmien kehittäminen. Jyväskylä: Tummavuoren kirjapaino.
- ProAgria Oulun www-sivu [Viitattu 5.1.2013]. Saatavissa: http://www.proagriaoulu.fi/fi/keskituotos_lahenee_9_000_kiloa/
- Puurunen, M. 2011. Maitotilojen rakennekehitys, kannattavuus ja investointien rahoitus [verkkokoulukaisu] Ely-keskus [Viitattu 8.4.2013]. Saatavissa: <http://www.ely-keskus.fi/fi/tiedotepalvelu/2011/Documents/Etel%C3%A4-Savon%20ELY/Vuosi%202011/Maitotilojen%20rakenne%20kannattavaksi.pdf>
- Rantala, O. Tavoitteena kannattava tuotanto. *Nauta* 1/2010, 42–43.
- Ravaska, T. 2011 [Viitattu 1.4.2013]. Yritysten kannattavuuskehitys Suomessa 1975–2010. Saatavissa: http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/bof_online/Documents/BoF_Online_08_2011.pdf
- Rikkonen, P., Mäkinen, H., Suutarinen, J. & Meriläinen, P. 2008. Mitä menestyminen on? Rikkonen, P., Harmoinen, T. & Teräväinen, H. (toim.) Maatilayrityksen menestystekijät. Porvoo: WS Bookwell Oy, 6-8.
- Röytiö, M. 2012. Tilitoimisto maatilatalouden harjoittajien talousseurannan apuna. Visamäki: Hämeen ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Sirkjärvi, T. 2011. Säilörehulla enemmän maitolitroja ja valkuaiskiloja. *Itä Maito* 1/2011, 16–17.
- Tekijänoikeus.fi www-sivu 2013 [Viitattu 17.2.2013] Saatavissa: <http://www.tekijanoikeus.fi/>
- Tomperi, S. 2009. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Porvoo: WSOYpro Oy.
- Tomperi, S. 2012. Käytännön kirjanpito. Porvoo: Bookwell Oy.
- Tölli, J. 2006. VOITTO Kirjanpidon perusteet. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Verohallinnon www-sivu 2013 [Viitattu 10.5.2013]. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi-FI>
- Verosuunnittelu- & tilitoimisto Esa Piironen www-sivu 2012 [Viitattu 6.1.2012] Saatavissa: <http://www.tilitoimistoesapiironen.fi>
- Viitala, J. 2006. Yrittäjän taloushallinnon perusteet Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Virtuaali ammattikorkeakoulu www-sivu [Viitattu 13.1.2013]. Saatavissa: <http://www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385.html>
- Vuorisalo, S. 2011 [Viitattu 5.1.2013]. Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/node/1914>
- Vuorisalo, S. 2012 [Viitattu 5.1.2013]. Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/tilasto/26>

Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden ja rahan käytön seurannassa – Ohjeet

1. Etusivu

Ensimmäisenä ota Microsoft Excelissä makrot käyttöön
Ohjelma ehdottaa yleensä itse. Jos ei paina...

1. Kehitystyökalut
2. Makrot
3. Ota käyttöön kaikki makrot

Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden
& rahankäytön seurannassa

Yrityksen nimi: Esimerkkitali
Päivämäärä: 31.3.2013
Laskelman laatija: Outi Räisänen

Jotta ohjelma toimii oikein, tulee Excelissä olla makrot käytössä.

Sinisissä kentissä on ohjeita

Painamalla tästä pääset lähtötiedot sivulle

Pääset nopeasti pikaohjeisiin painamalla tästä

Ohjeet Seuraava sivu

© Outi Räisänen 2013
Savonia-ammattikorkeakoulu

Voit vaihtaa sivuja myös painamalla sivujen otsikoista.

Pääasiassa tarvitset näitä sivuja

Välilehdiltä voit tarkastella laskukaavoja

Etusivu Lähtötiedot Tulokset Taustatieto Käyttökate Tasapainolaskelma Velan maksu Suhteellinen velkaantuneisuus Yksitystalous Ohjeet

2. Lähtötiedot

Laskelmassa vertailtavia vuosia voi olla enintään 5.

Kun haluat vaihtaa vuotta, paina: Vaihda seuraava vuosi- painiketta.

Tämän jälkeen vuodet liikkuvat ruuduissa taaksepäin ja kuluva vuosi tulee tyhjäksi, jolloin voit syöttää uudet lähtötiedot ohjelmaan.

Lähtötiedot

Kuluva vuosi Vertailuvuodet

Vuosi 2012 2011 2010 2009 2008

Täytä lähtötietoja tarpeen mukaan. Laskukaavoja voit tarkastella sivuilta: Käyttökate, tasapainolaskelma, velan maksu, suhteellinen velkaantuneisuus ja yksityistalous. Näiden mukaan voit valita, mitä lähtötietoja laitat laskelmaan, jos et halua selvittää kaikkia mittareita.

Perustiedot

	2012	2011	2010	2009	2008
Lypsylehmiä määrä	15	12	14	13	13
Keskituotos	8 700	8 100	8 500	8 100	8 000
Meijeriin toimitettu maitomäärä	127 500	90 000	85 000	90 500	100 000
Oma pelto ha	22	22	22	15	15
Vuokra pelto ha	5	5	5	0	0
Metsä ha	50	50	50	50	50

Perustiedot ovat apuna tuloksien arvioinnissa. Niiden avulla voidaan myös löytää asiota, jotka aiheuttavat eroja kannattavuudessa ja rahan käytössä. Keskituotos ja meijeriin toimitettu maitomäärä tulevat grafiikkana tuloksen sivun loppuun.

Vaihda seuraava vuosi

Tiedot löytyvät kirjanpidosta.

Kirjanpidosta:

Maatalouden velka 1.1.	0	0	1 000	4 000	5 000
Maatalouden velka 31.12	0	0	0	1 000	4 000
Metsätalouden velka 1.1.	0	0	0	0	0
Metsätalouden velka 31.12	0	0	0	0	0
Metsätalouden lainojen korot	0	0	0	0	0
Veron palautukset					
Ennakkoverot					
Jälkiverot					
Perheenjäsenen palkat	0	0	0	0	0
Kaluston korjaus kulut	12 000	7 600	5 100	12 000	12 000
Ostorehut	9 500	4 500	5 800	5 200	7 500
Pellon osto	0	0	0	0	0
Kasvinviljely menot	8 300	6 600	4 900	5 560	7 800
Polttoaineet	4 800	4 800	4 305	4 000	4 770
Ulkopuoliset palvelut	4 000	0	0	0	0
Siennensyöt	1 633	1 500	1 300	1 650	1 000
Eläinlääkärikulut	0	961	586	750	372

Jos et tiedä veron palautuksien, ennakkoverojen tai jälkiverojen määrää, jätä nämä kohdat tyhjiksi. Nämä luvut vaikuttavat vain yksityistalous välilehdelle.

Tiedot löytyvät metsätalouden verolomakkeelta

Metsätalouden veroilmoituksesta

Metsän myyntitulot	0	9 000	4 000	8 700	12 655
Metsätalouden menot	1 000	5 700	1 000	750	360

Loput lähtötiedot saat suoraan lomakkeelta 2

Maatalouteen kohdistuvien velkojen korot	0	0	0	0	0
Maatalouden tulos	54 900	57 750	52 600	50 700	52 000
Maatalouden tappio	0	0	0	0	0
Kotieläintuotteiden myyntitulot	79 800	70 000	61 500	63 000	77 000
Tulot yhteensä (liikevaihto)	128 000	118 000	112 000	106 000	117 000
Palkkameno	0	0	0	0	0
Vähennyskelpoiset ostot	38 500	28 000	32 000	24 600	29 500
Vähennyskelpoiset myynnit	10 100	5 500	6 300	7 800	7 830
Muut maatalouden menot	7 150	8 600	8 300	6 900	5 700
Poistot	2 800	3 600	5 000	6 000	8 200
Verovuodelta tehty tasausvaraus	13 500	13 500	8 000	10 000	13 500

Suurin osa laskelmassa tarvittavista tiedoista löytyy maatalouden lomakkeelta 2.

Maatalouden 2- lomakkeelta laskelman lähtötietoihin on valittu ne kohdat, joita tarvitsemme tunnuslukujen laskentaan. Tämän vuoksi laskelmaan ei tarvitsi laittaa kaikkia 2- lomakkeen tietoja.

A. Rakennukset

Rakennukset 10 %					
Hankinta- ja perus. menot verov.	0	10 500	0	0	0
Investointituet, avustukset	0	0	0	0	0
Poistamattomat hankintam. vuoden lopussa	6 600	7 400	8 100	9 000	10 000
Rakennelmat 20 %					
Hankinta- ja perus. menot verov.	0	0	0	0	0
Investointituet, avustukset	0	0	0	0	0
Poistamattomat hankintam. vuoden lopussa	0	0	0	0	0
Rakennelmat 25 %					
Hankinta- ja perus. menot verov.	0	0	0	0	0
Investointituet, avustukset	0	0	0	0	0
Poistamattomat hankintam. vuoden lopussa	0	0	0	0	0

B. Koneet, salaajat yms.

Koneet ja kalusto poisto enint. 25 %					
Hankinta- ja perus. menot verovuonna	12 000	0	950	7 600	16 600
Korvaukset ja avustukset	0	0	0	0	0
Menojäännös vuoden lopussa	3 400	8 000	11 400	16 000	20 600
Salaajat poisto enintään 20 %					
Hankinta- ja perus. menot verovuonna	230	0	850	0	0
Korvaukset ja avustukset	0	0	0	0	0
Menojäännös vuoden lopussa	80	130	133	166	207

3. Tulokset

Tilinpäätöksen mittarit

Yrityksen nimi:
Päivämäärä:Esimerkkitila
31.3.2013

Laatinut: Outi Räisänen

Vuosi

Lehmä määrä

Oma pelto ha

Vuokrattu pelto ha

Peltoa yhteensä ha

Metsä ha

Käyttökate €

Käyttökate/Lehmä €

Käyttökate/Viljelty ha €

Käyttökate %

Tasapainolaskelma

Verotettavalla tulolla maksettava velka

Suhteellinen velkaantuneisuus %

Velkojen suhde poistopohjaan

Velkojen muutos +/-

Investointien netto menot

Jää yksityistalouteen maat.tuloksesta €

Vieraspääoma

Vieras pääoma/Lehmä

Vieras pääoma / Viljelty ha

Ulkopuoliset palvelut / ha

Kasvinviljely menot / ha

Polttoaine menot / ha

Siemennyskulut / Lehmä

Eläinlääkärikulut / Lehmä

Kaluston korjaus kulut liikevaihdosta %

Ostorehut maitoeuroista %

2012	2011	2010	2009	2008
15	12	14	13	13
22	22	22	15	15
5	5	5	0	0
27	27	27	15	15
50	50	50	50	50
55 950	58 800	52 400	50 700	52 270
3 730	4 900	3 743	3 900	4 021
2 072	2 178	1 941	3 380	3 485
44 %	50 %	47 %	48 %	45 %
-10 700	600	-4 000	-7 000	-6 300
-12 230	0	-1 800	-6 600	-12 600
0,00	0,00	0,00	0,01	0,03
0,00	0,00	0,00	7,60	4,15
0	0	-1 000	-3 000	-1 000
12 230	10 500	1 800	7 600	16 600
44 930	54 150	59 500	54 050	54 895
0	0	0	1 000	4 000
0	0	0	77	308
0	0	0	67	267
148	0	0	0	0
307	244	181	371	520
178	178	159	267	318
109	125	93	127	77
0	80	42	58	29
9 %	6 %	5 %	11 %	10 %
12 %	6 %	9 %	8 %	10 %

Maatalouden tuloksesta
yksityistalouteen jäävä
rahamäärä.

Tällä tunnusluvulla haetaan
vain suuruusluokkaa sellaiselle
tilalle, jolla on ongelmia
yksityistalouden rahankäytön
kanssa. Tätä tunnuslukua ei ole
mielekkäästä tarkastella tiloilla,
joilla asia on kunnossa.
Tunnuslukua ei voida käyttää
osakeyhtiöillä.

Tilinpäätöksen tunnusluvut tulostetaan asiakkaalle.

Tulostaminen Excelissä tapahtuu helpoiten: Maalaa tulostettava alue siniseksi ja tulosta valinta
(Tiedosto-Tulosta-Valinta)

Tunnuslukujen selitykset

Käyttökate € ja %

Kertoo paljon yritystoiminnasta jää tuloja korkojen/poistojen hoitoon sekä mahdolliseksi voitoksi (Ennen poistoja ja rahoituseriä)

Käyttökate % Lypsykarjatilalla	Tyydyttävä	Hyvä	Erinomainen
Perheviljelmä alle 100 lehmää	30-39 %	40-49 %	yli 50 %
Vierasta työvoimaa ja yli 100 lehmää	30-34 %	35-40 %	yli 40 %

HUOM. Tässä laskentamallissa ei ole huomioitu yrittäjäperheen palkkavaatimusta, joten se ei ole vertailukelpoinen muihin tietolähteisiin.

Tasapainolaskelma:

Mieluummin positiivinen tulos. Negatiivinen tulos joskus perusteltavissa. Verosuunnittelun yhdistäminen vakavaraisuuden säilyttämiseen lasketaan tällä kaavalla.

Velkojen suhde poistopohjaan:

Mitä enemmän suhde on alle ykkösen (1), sitä suurempi osa veloista on maksettava verotettavalla tulolla.

Suhteellinen velkaantuneisuus %

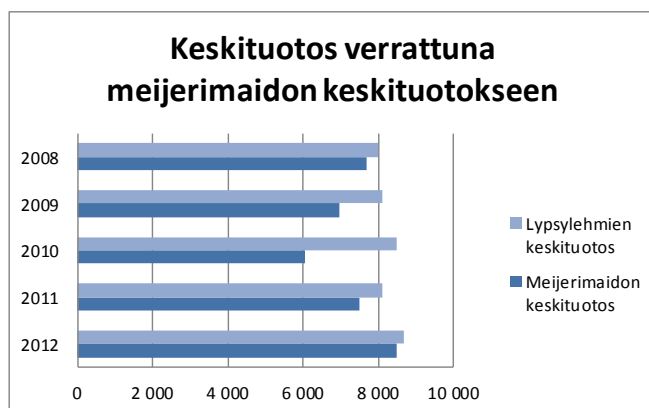
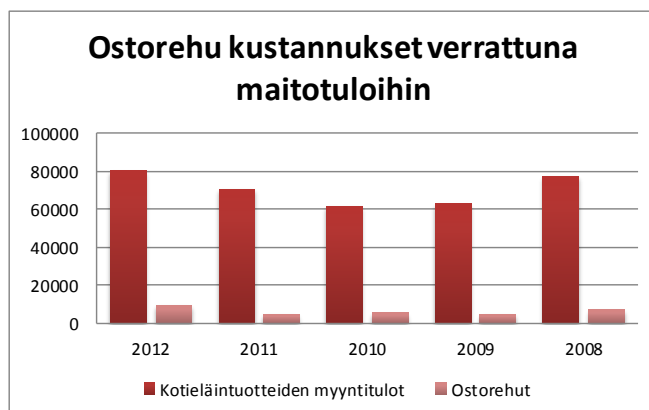
Lukua voidaan verrata vain saman toimialan yritysten kesken. Korkea suhteellinen velkaantuneisuus edellyttää yritykseltä hyvää liiketulosta vieraan pääoman velvoitteista selviämiseksi.

Ohjearvot:

Hyvä	Tyydyttävä	Heikko
Alle 40 %	40-80 %	Yli 80 %

Maatalouden tuloksesta yksityistalouteen jäävä rahamäärä

Tämä tunnusluku kertoo, kuinka paljon rahaa olisi ollut käytettävissä yksityistalouteen maatalouden tuloksesta.

Lypsy lehmien keskituotoksen ja meijerimaidon keskituotoksen erotus kertoo maitomäärän, mikä ei ole mennyt meijeriin. Tämä maito on käytetty yksityistaloudessa, vasikoiden juotossa tai lypsetty viemäriin.

4. Taustatieto

Taustatietoa tilasta

Tälle sivulle voit *halutessasi* kirjoittaa taustatietoja tilasta muistiin tulevia vuosia varten. (Historia, tulevaisuuden tavoitteet yms. asioita, jotka voivat vaikuttaa esim. tilan kannattavuuden tunnuslukuihin.

Edellinen sivu

Seuraava sivu

Historia

Sukutila
SPV tehty vuonna 1987
Pientä navetn peruskorjausta tehty vuonna 1996.

Tulevaisuuden tavoitteet

1. Navetan laajennus mahdollisesti parin vuoden sisään
2. Tuotoksen parantaminen
3. Lehmien hedelmällisyyden parantaminen. Toimilupakurssin käyminen?
4. Lehmien eliniän nostaminen. Nyt navetassa suurin osa eläimistä ensikkoja. Jalostus ja olosuhteiden parantaminen.

Muuta huomioitavaa

SPV tulossa mahdollisesti 2016. Mietitään maatalousyhtymän perustamista?

Lue ohjeet tekstiruudusta

Tämän sivun täyttämisen ei ole kaikissa tapauksissa välttämätöntä!

Tilinpäätöksen hyödyntäminen kannattavuuden & rahan käytön seurannassa testaus

Kerro käyttäjäkokemuksia sovelluksen käytettävyydestä ja anna kehitysehdotuksia siitä, miten ohjelmaa tulisi kehittää.

1. Löysitkö lähtötiedot sivulle tarvittavat tiedot helposti? Jos et, miksi?
2. Kuinka kauan laskurin käyttöön meni aikaa? (Lähtötietojen laittamiseen)
3. Millainen on käytettävyys?
4. Mitä mieltä olet tulokset sivulla olevasta raportista? Ovatko kaikki tunnusluvut mielestäsi tarpeellisia?
5. Oliko tunnuslukuja selitetty mielestäsi tarpeeksi vai tulisiko niitä avata vielä enemmän?
6. Vapaa palaute

Kiitos palautteestasi!